

Çok parametrelili Enflasyon olgusunu anlamaya çalışmak.

Ekonomist olmayanlar için çok parametrelili enflasyonun parametrelerini incelemeye başlayacağız.

Ekonomi Politikaları

Maliye Politikası

Para Politikası

Para Politikası Türleri

Ödemeler Dengesi

Swap Anlaşmaları

(Ortodoks Politika)

(Heterodoks Politika)

(Ortodoks ve Heterodoks iktisat ayrımı ne ifade eder?)

Sosyal Politika

Refah Devleti (Sosyal Devlet)

Tam İstihdam

Ekonomi Kuramları

Piyasa Ekonomisi

Avusturya Okulu

Klasik İktisat Teorisi

Neoklasik İktisat Teorisi

Keynesyen Ekonomi (Karma Ekonomi)

X Neoliberalizm

Parasalcılık (Monetarizm)

Miktar Teorisi

Sosyal Piyasa Ekonomisi

Marksist Ekonomi

Kurumsal İktisat

(Neo-Klasik ve Marksist iktisadın görüşlerine alternatif

fikirler...)

Davranışsal İktisat

Oligopol Piyasası

→Enflasyon

Enflasyonun Çeşitleri

→Talep Enflasyonu

Arz Esnekliği

Toplam Talep

Effektif Talep

→Maliyet Enflasyonu

Yerleşik Enflasyon

Enflasyonun hız ve şiddet dereceleri

Etkileri

Resesyon

Stagflasyon

Merkez Bankası enflasyonla nasıl mücadele eder?

Enflasyon sıfır olursa ne olur?

Oyun Teorisi

2009-2024 Türkiye Ekonomisini Etkileyen Şoklar.

EkonomistlerAdam SmithFiyat TeorisiRant TeorisiEmek Değer TeorisiMutlak Üstünlükler

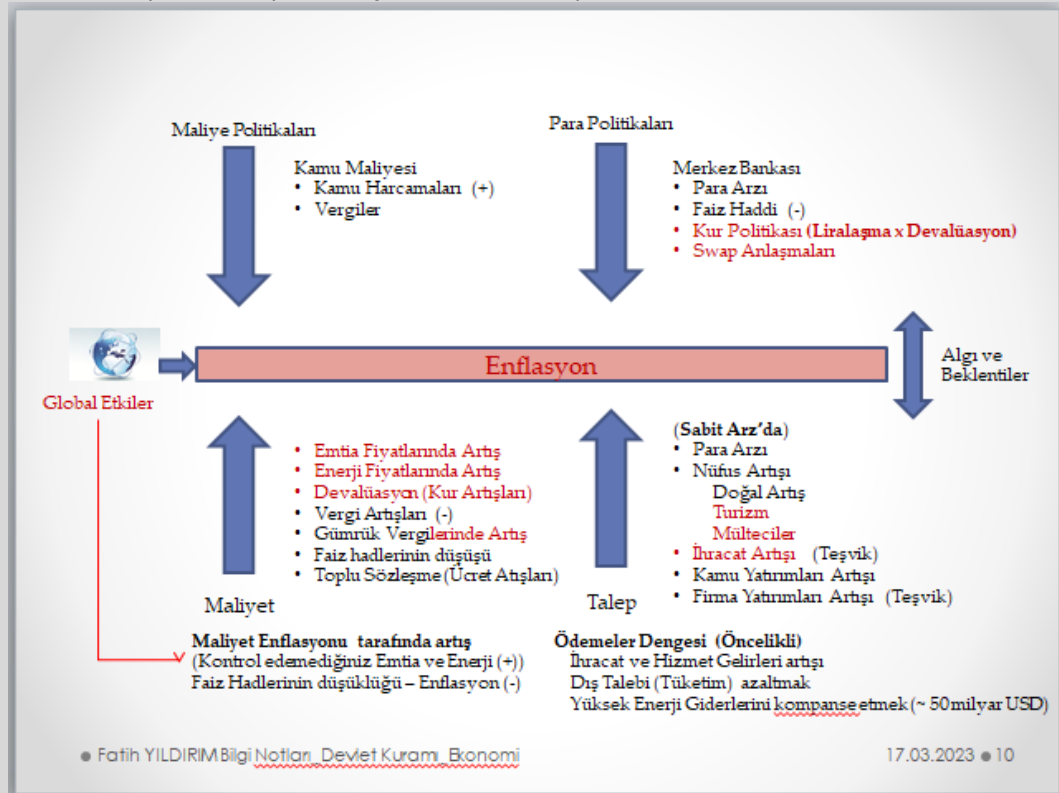
X

Karşılaştırmalı ÜstünlüklerJohn Maynard Keynes / Keynesyen iktisat okuluMilton Frieman / MonetarizmRichard TitmussKarl Marx / Marksist EkonomiFriedrich Engels / “**Ekonomi politikaları:**[← BACK](#)

Ekonomi politikası, hükûmetlerin veya uluslararası kuruluşların vergi düzeyleri, *devlet bütçeleri*, *para arzı* ve *faiz oranlarının* yanı sıra *işgücü piyasası*, *ulusal mülkiyet* ve *ekonomik müdahalelerinin* diğer birçok alanını belirleyen sistemleri kapsayan bir politikaadır.

Ekonomik politikanın çoğu faktörü, vergilendirme ve harcamalarla ilgili hükûmet eylemleriyle ilgilenen maliye politikasına veya para arzı ve faiz oranlarına ilişkin merkez bankacılığı eylemleriyle ilgilenen para politikasına ayrılabilir.

Bu tür politikalar genellikle Uluslararası Para Fonu veya Dünya Bankası gibi uluslararası kurumların yanı sıra siyasi inançlar ve tarafların politikaları tarafından da etkilenir.

Resim: 2022 Türkiye Enflasyon değerlendirme çalışması

Maliye politikası[← BACK](#)

Maliye politikası, devletin maliye politikası araçlarını (kamu harcamaları, vergiler gibi) kullanarak ekonominin tam istihdama ulaşmasını sağlamak, ekonomik dalgalanmaları en aza indirmek, adil bir servet ve gelir dağılımını oluşturmak için uyguladığı politikalardır. Para politikası ile birlikte iktisat politikasını oluşturmaktadır. Para politikasının araçları faiz haddi ve para arzıyken, maliye politikasının kamu gelirleri (örneğin vergiler ve harçlar) ve kamu giderleri üstünden yürütüldüğü söylenebilir. Bununla birlikte kamu borçlanması da maliye politikası araçları arasında gösterilebilir.[1] Maliye politikası araçlarının kullanım şekilleri özellikle bankacılık sektörüne zarar vermeyecek türde olmalıdır. Esasında maliye politikası genel olarak reel sektörü (mal ve hizmet piyasası) etkiler. Ancak reel sektör üzerindeki politika etkisi de belli bir gecikme ile yine bankacılık sektörüne yansımaktadır. Devletin kendi gelir-gider kalemlerini yönetmek amacı taşıyarak Merkez Bankası aracılığıyla uyguladığı bu ekonomik enstrümanlar, özellikle cari dönem beklentilerindeki "arzulanır büyüme" hedefleri tarafından güdülenmektedir.

[1] [^ "Maliye Politikası \(Liquidity Trap\)". Ekonomi Sözlüğü. 18 Şubat 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim tarihi: 1 Nisan 2015.](#)

Para politikası

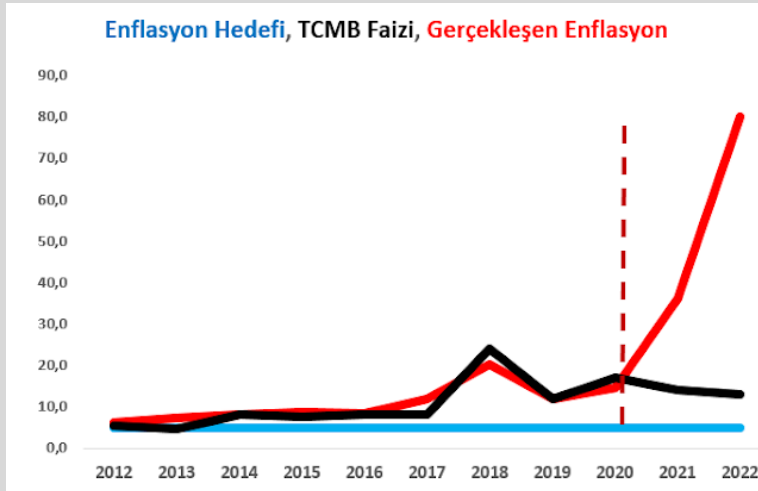
Para politikası, *hükûmetin, merkez bankasının ya da para otoritesinin, ekonomiye, para arzı yönetimi ya da döviz piyasası işlemlerini kullanmak yoluyla yön vermesidir*. Para teorisi, ekonomi için en uygun (optimal) para politikasının belirlenmesini sağlar.

Para politikasına, genellikle, "genişletici" ya da "daraltıcı" para politikası kavramlarıyla atıfta bulunulur. **Genişletici para politikası**, ekonomideki toplam para arzının artırılması anlamına gelirken, **daraltıcı para politikası**, genişletici para politikasının tersine, ekonomideki toplam para arzının azaltılması anlamına gelmektedir. Genişletici para politikası genellikle, ekonomideki durgunluk (resesyon) dönemlerinde ortaya çıkan işsizliği (para arzının artması sonucunda artan para miktarının, "paranın fiyatı" olan faizi düşüreceği varsayımından hareketle) yenmek amacıyla uygulanırken; daraltıcı para politikası, enflasyon oranını (para arzındaki azalışın, paranın fiyatı olan faizleri yükselteceği, yükselen faizin de insanların marjinal tüketim eğilimini azaltıp, marjinal tasarruf eğilimini artıracığı varsayımından hareketle) düşürmek amacıyla uygulanmaktadır.

Klasik iktisat ve monetarizm arasındaki bu iki temel farklılığa rağmen her iki teori de enflasyonun en önemli kaynağının para arzındaki artışlar olduğunu kabul etmektedir. Monetaristlere göre enflasyonu kontrol altına almak için en etkin araç para politikasıdır. Para arzındaki değişimler, para talebinden bağımsız bir şekilde para otoritesince belirlenir. *Ancak para otoritesinin bu gücünün sık sık değişen para artış hızları şeklinde uygulanması istikrar değil, istikrarsızlık getirir. Monetaristler, bu istikrarsızlıkları önlemek için para arzının belirli bir oranda ve ekonomideki gelişmelerle orantılı olarak kademeli bir şekilde artırılmasını önermektedir.*

Mahfi EĞİLMEZ

Aşağıda sunduğum grafikte enflasyon hedefi, TCMB politika faizi ve gerçekleşen enflasyon birlikte gösteriliyor (2022 yılı için gerçekleşen enflasyon olarak eldeki son veri olan Eylül ayı 12 aylık enflasyonu alındı. Enflasyon Hedefleri ve TCMB Faizi TCMB sitesinden, gerçekleşen enflasyon verileri TÜİK sitesinden alınarak tarafımdan hazırlandı.)

Grafikten de görüleceği gibi TCMB'nin hükümetle birlikte belirttiği enflasyon hedefi on bir yıldır hiç değişmiyor: Yüzde 5. 2012 ile 2016 yılları arasında gerçekleşen enflasyon faiz politikasının da doğru uygulanmasıyla hedefe yakın seyretmiş. 2017 yılında kopma başlamış ama faizin artırılmasıyla enflasyon yeniden biraz daha yüksek düzeyde olsa da denetim altına alınmış. Asıl kopma 2021 yılında başlıyor. 2021 yılının Ağustos ayından başlayarak TCMB'nin politika faizini 19'dan günümüzde geçerli olan 13'e kadar indiren bir yaklaşım izlemesinin yarattığı faciayı grafikten net bir biçimde görmek mümkün. 2022 yılının Eylül ayına geldiğimizde sapma maksimum düzeye tırmanmış görünüyor. Enflasyon hedefi yüzde 5, TCMB faizi yüzde 13, gerçekleşen enflasyon yüzde 80.

Bu grafik bize çok önemli bir şeyi gösteriyor: Enflasyon yükselme eğilimindeyken (2019'dan 2020'ye geçiş) politika faizini düşürürseniz enflasyon fırlar gider. Bu her ülkede böyle olmayabilir. Tek para düzeni içinde olan bir ülkede (ABD, Almanya gibi) maliyet enflasyonu varsa, fiyatlar üzerinde talep yönünden kaynaklanan bir baskı yoksa ve bu enflasyon daha çok finansman maliyetlerinin yüksekliğinden kaynaklanıyorsa o zaman merkez bankasının bir süreliğine faizi düşürmesi doğru bir yaklaşım olabilir. Buna karşılık bizim gibi çift para düzeni (dolarizasyon) içinde bulunan bir ekonomi söz konusuysa ve maliyet enflasyon yüksek risklerin yarattığı kur artışında kaynaklanıyorsa o zaman merkez bankasının faizi düşürmesi önce kurları ve ardından da enflasyonu tırmandırır. Türkiye'de son bir yıldır yaşanan yüksek enflasyon faciasının nedeni, yukarıdaki grafikten açıkça görüldüğü gibi, yükselen risklere ve dolayısıyla yükselen kurlara aldırmdan faizi düşürmekle başlamış olan bilim dışı yolculuktur.

1 Para Politikası Türleri

1.1 Enflasyon Hedeflemesi

1.2 Fiyat Seviyesi Hedeflemesi

1.3 Sabit Kur

1.4 Yönetilen Dalgalı Kur

Kaynak:wikipe

230315_ABD Para Politikası > FED Faiz artırım

- Amerikan bankalarında neler oluyor?
Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası (Fed), enflasyonla mücadele için gösterge faiz oranını 17 Mart 2022 ve 1 Şubat 2023 tarihleri arasında yüzde 0,25 ila 0,5 aralığından yüzde 4,5 ila 4,75 düzeyine yükseltti. Fed faizleri artırınca devlet borçlanma senetlerinin yani bono ve tahvillerin de faizleri yükselir. Ancak daha yüksek faizle yeni bonolar çıktıkça daha düşük faize sahip eski bonoların piyasada değeri düşer. Bankalar

ise hem kanuni zorunluluklar hem de risksiz kabul edildikleri için bol bol devlet tahvili ya da bonosu satın alır.

Fed hızlı biçimde faiz yükseltirken ABD bankalarında tutulan tahvillerin değeri de hızla eridi. Bankalar değeri düşen bu bonoları satmadıkları sürece zararı gerçeğe çevirmiş yani "realize" etmiş olmazlar. 2008 finansal krizi döneminde realize edilmemiş bono-tahvil zararı 75 milyar dolar civarındayken, son dönemde henüz gerçekleşmemiş bu kayıplar 600-700 milyar dolarlar seviyesine tırmandı.

ABD'de bazı bankaların bilançolarına aşırı miktarda bono-tahvil aldığı ortaya çıktı. Ayrıca Fed faiz arttırmaya başladığında bono değerlerinin düşeceğini öngörmeyip risklerini çeşitli türev finansal araçlarla 'hedge' etme yani bir tür sigortalama yoluna da gitmemiş. Teknoloji şirketleri tarafında çıkan bazı dedikodularla müşteriler bankalardan paralarını çekmek istediğinde ise işte bu bankalar çok kısa sürede ödemelerini yapamayacak hale geldi. Müşterilerinden topladıkları mevduatları para kazanabilmek için devlet tahvil ve bonolarına yatırmışlardı. Ancak faizler yükselip bono değerleri eriyince, mudiler talep ettiğinde bonoları satıp paraları ödeyemediler. Sonuçta 11 milyar dolarlık varlığı olan Silvergate, 200 milyar dolarlık Silicon Valley Bank (SVB) ve 110 milyar dolar bilançosu bulunan Signature Bank iflas ederek, düzenleyici kurumlar tarafından kapatıldı.

Sadece SVB'deki sigortasız mevduatların dahi kurtarılamaması yüzlerce firmanın kapanmasına ve belki binlerce teknoloji çalışanının işsiz kalmasına neden olacaktır.

Kurtarma operasyonu ve başka banka iflaslarını engellemek için bir fon oluşturuldu. Buna göre ABD bankaları müşterilerinden yoğun mevduat çekme talebi gelirse, ellerinde tuttukları bonoları teminat olarak gösterip karşılığında çok yüksek olmayan bir faizle borç alabilecek. En önemlisi bankalar değeri düşmüş bonoları teminat olarak gösterse bile, fon bu tahvilleri ilk çıktığı değerinden işleme koyacak. Yani ABD birden ortaya çıkan bankacılık krizini çözmek için adeta zarar etmeyen 'faiz korumalı bono' uygulaması başlatmış oldu.

Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/3-soruda-abddeki-banka-iflaslari-ne-anlama-geliyor/2845098>

Ödemeler Dengesi

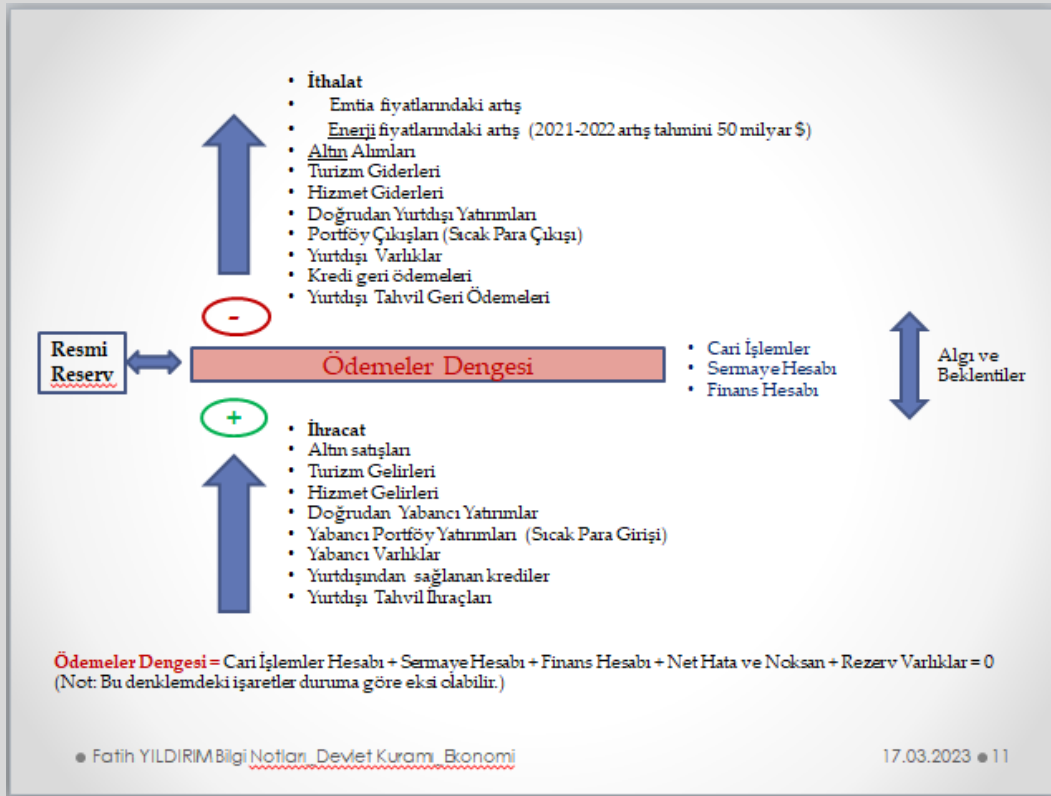

Ödemeler dengesi, en geniş anlamıyla, bir ekonomide

- Merkezi hükûmet
- Bankalar
- Gerçek kişiler
- Tüzel kişi ve kuruluşlar gibi yerleşik kişilerin

diğer ekonomilerde yerleşik kişiler ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları tüm mal ve hizmet ticareti ile bu ekonominin diğer ekonomilerle olan alacak ve yükümlülüklerinin, mülkiyet değişimi anında, çift kayıt prensibi esasına dayalı olarak kaydedildiği istatistikî bir tablodur. Bu tablo sayesinde, ülkenin toplam dış borç ve varlıklarındaki değişimler gözlenerek, diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkiler görülür.

Kaynak:vikipedi

Ödemeler dengesinde dört ana hesap yer alır:

1. Cari İşlemler Dengesi (ihracat + hizmet gelirleri + diğer gelirler – ithalat – hizmet giderleri – diğer giderler.)
2. Sermaye hesabı (üretilmeyen ve finansal olmayan varlıklar.)
3. Finans Hesabı (doğrudan yatırımlar + portföy yatırımları + diğer yatırımlar.)
4. Rezerv Varlıklar (Resmi döviz rezervlerindeki artış ya da azalışlar ve IMF'ye yapılan ödemeler ya da IMF'den alınan krediler.)

Bu dört denge de artı veya eksi işaret taşıyabilir. Bilanço mantığı gereği bu dört dengenin toplamının sıfıra eşit olması gerekir.

+/- Cari İşlemler Dengesi +/- Sermaye Hesabı +/- Finans Hesabı +/- Rezerv Varlıklar = 0 (1 numaralı denklem)

Ne var ki çeşitli kayıt hataları veya eksiklikleri nedeniyle bu hesapların toplamı uygulamada sıfırdan büyük ya da küçük çıkar. Ödemeler dengesi, çift taraflı kayıt yöntemine göre tutulan muhasebe sistemine dayalı bir bilanço olduğu için tanım gereği dengede olması gerekmektedir. O nedenle dengeyi sağlayabilmek için ortaya çıkan fark ters işaretli olarak “net hata ve noksan” adı altında yazılır ve böylece ödemeler dengesi dengeye gelmiş olur. Buna göre yukarıdaki denklem şu şekli alır:

+/- Cari İşlemler Dengesi +/- Sermaye Hesabı +/- Finans Hesabı +/- Net Hata ve Noksan +/- Rezerv Varlıklar = 0 (2 numaralı denklem)

Yukarıdaki denklemde sonuç sıfırdan büyük çıkmışsa ülkeye kaynağı bilinmeyen ve o nedenle herhangi bir kategori içinde sınıflandırılmayan bir döviz girişi olmuş demektir. Bu durumda net hata ve noksan kalemi artı işaret taşır. Denklemde sonuç sıfırdan küçük çıkmışsa ülkeden kaynağı bilinmeyen ve o nedenle herhangi bir kategori içinde

sınıflandırılmayan bir döviz çıkışı olmuş demektir. Bu durumda net hata ve noksan kalemi eksi işaretli olur.

Net hata ve noksan kaleminin oluşmasının nedenleri arasında şunları sayabiliriz:

1. Zaman uyumsuzlukları (İhraç edilmiş malın gidiş tarihiyle ihraç edilen mal karşılığında alınacak paranın gelişinin farklı dönemlerde olması gibi.)
2. Beyan yanlışlıkları veya hataları (Gümrük beyanlarındaki eksikler ya da yanlışlar gibi.)
3. Kayıt dışılıklar (Gelirlerin kayda girmemesi ya da finansmanın kayıt dışı olarak gerçekleştirilmesi gibi.)
4. Anketlerdeki ölçüm hataları (Turizm gelirlerinin belirlenmesinde uygulanan anketlerin gerçeği tam olarak yansıtamaması gibi.)
5. Nereden, nasıl geldiği veya nereye, nasıl gittiği bilinmeyen paralar.

Ödemeler dengesi düzenlenirken veriler bankalar, özel kesim kuruluşları, TÜİK ve Merkez Bankası veri tabanlarından derlenir. Ayrıca kişilere veya kurumlara anketler uygulanır. Bu veri kaynaklarının hepsinden doğan hatalar ve eksik ölçmeler söz konusu olabilirse de asıl hata ve eksikliğin özel kesim kuruluşlarından ve kişilere uygulanan anketlerden kaynaklandığı bilinmektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında özel kesim kuruluşlarının kayıt dışılığa daha yatkın olması ve kişi ve kuruluşlara uygulanan anketlerin gösterdiği ortalamaların çoğu kez bütünü doğru olarak temsil etmemesi gösterilmektedir.

Mahfi EĞİLMEZ

Swap Anlaşmaları

Finans piyasalarında iki tarafında belirli bir zaman diliminde varlıklarına ve yükümlülüklerine bağlı olarak farklı faiz ödemelerini yahut farklı dövizleri karşılıklı olarak değiştirdikleri işlemlere swap denir.

Swap anlaşmaları, iki şirketin ileride alacağı nakit akışlarının el değiştirmesi biçiminde oluşturulan kontratlardır. Küresel piyasalarda en fazla işlem gören türev kontratları swap kontratlarıdır. Tezgah üstü piyasalarda (OTC) en sık görülen swap kontratı faiz swapı kontratlarıdır.

İngilizce'de 'takas' anlamına gelen swap, iki tarafın belirli bir vade ile farklı para birimlerini belirlenmiş bir faiz ile değiş tokuş yapmaları anlamına geliyor. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) azalan rezervlerini güçlendirmek için yurt içi ve yurt dışı bankalarla döviz-TL takası (swap anlaşması) yapıyor.

Swap türleri piyasaların ve yatırımcının ihtiyaçlarına göre türlere ayrılmaktadır. Ayrıca kullanımı çok yaygın olmamakla birlikte para (döviz) opsiyon swapları, geçişli swaplar, birleşik geçişli swaplar, ikili para swapları gibi swap türleri de vardır.

Örnek:

Ankara (19 Ocak 2022): Bugün, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Merkez Bankası (BAEMB) arasında, BAE dirhemi (AED) ile Türk lirası (TRY) para birimleri için İkili Para Takası anlaşması imzalanmıştır.

Swap işlemlerinde, faiz oranları ile döviz kurlarındaki değişimler sonucunda ortaya çıkan riski en aza indirmek amaçlanıyor. TCMB'nin Çin ile 6 milyar dolar, Katar ile de 15 milyar dolar ve Güney Kore ile 2 milyar dolar olmak üzere toplam 23 milyar dolara ulaşan swap anlaşması bulunuyor.

Ortodoks Politika

Ortodoks politikalar, bağımsız merkez bankası, faizin temel araç olduğu para politikası, bütçenin disiplinli kullanılması, kamu harcamalarının kontrolü, gelir politikasının

ekonomik aktiviteye göre ayarlandığı, açık ekonomi-serbest kambiyo gibi genel kabul görmüş ekonomi politikalarını içeriyor.

Heterodoks Politika

Heterodoks iktisat, geleneksel iktisat olarak anılan ve genellikle neoklasik iktisatla çelişen ya da ötesine geçen, işaatçılar tarafından temsil edilen, ana akım ekonominin dışında kabul edilen ekonomik düşünce okullarına atıfta bulunur.

Heterodoks istikrar politikası nedir?

Heterodoks programların amacı, enflasyonu hızla ve kalıcı bir şekilde düşürmektir. Bu programlar genellikle yüksek kronik enflasyonun yaşandığı ekonomilerde tercih edilir. Bazen ortodoks programlar kamu açığının kapatılması ve mali dengenin kurulması suretiyle enflasyonun düşürülmesinde yeterli olamamaktadır.

Ortodoks ve heterodoks iktisat ayrımı ne ifade eder?

Genel kabul görmüş uygulamalardan oluşan ekonomi politikasına Ortodoks ekonomi politikası adı verilir. Heterodoks ise geleneksel görüşlerin ve yaklaşımların dışındaki uygulamalara verilen addır.

Sosyal politika

Devletin toplumda refah ve sosyal koruma sağlamak amacıyla uyguladığı politikalar bütününe Sosyal politika denir. Sosyal politika, refah ve refahın dağılımı ile ilgili tedbirler bütünüdür.

Sosyal Politika genel olarak sağlık, eğitim, konut, sosyal güvenlik, istihdam ve sosyal hizmetler alanlarındaki kamu hizmetlerini kapsamına alır. Devletin çevre, yerel yönetimler, küçük ve orta işletmeler, kültür ve sanat alanındaki politika ve uygulamaları ile kadınlar, gençler ve diğer dezavantajlı kesimlere dönük hizmetleri de çoğunlukla sosyal politikanın konusu içinde ele alınır.

Sosyal politika genellikle Sosyal Devlet ve [Refah Devleti](#) kavramlarıyla birlikte kullanılmaktadır.

Refah Devleti – Welfare State

Refah devleti veya sosyal devlet, minimum düzey ötesinde vatandaşlarının refahı için birincil sorumluluk kabul eden devlet kavramı olup devletin vatandaşlarının iktisadi ve sosyal esenliklerinin korunması ve teşvik edilmesinde ana rol oynamasını önerir.[1] Müdahaleci, düzenleyici, yeniden dağıtıcı, girişimci ve bireylere hak ve özgürlüklerin sağlanması bakımından pozitif bir devlet anlayışıdır. Bu şekil devlet kavramı fırsat eşitliği, servetin eşit şekilde dağılması ve nispeten rahat bir hayat sağlamak için gerekli asgari şartlara yetişemeyen kişiler için kamu mesuliyeti prensiplerine dayanır. Bu genel yaklaşım bir ülkenin çok değişik şekilde iktisaden ve sosyal bakımdan organize edilmesini mümkün kılar.

[1] [Béland, Daniel \(2021\). The Oxford handbook of the welfare state \(2. bas.\). New York: Oxford University Press. ISBN 978-0198828389.](#)

Genel olarak bir refah devletinin iki değişik siyasi ve sosyal yaklaşımı olabilir:

Bir modele göre devlet vatandaşlarının refahı için başta gelen birinci merci ve mesuliyet yükü taşıyan kurumdur. Bu teoriye göre devletin mesuliyeti çok geniş kapsamlıdır çünkü

bir vatandaşın refahının her yönü üzerinde devlet mesuliyet yüklenmiştir ve bu mesuliyyete hiçbir istisna olmadan ülkenin tüm kişileri üzerinedir.

Diğer yaklaşıma göre refah devleti devletin vatandaşlarının *hayat standartlarının iyice belirlenmiş asgari standartların altına düşmemesi için bir "sosyal güvenlik sağlama ağı"* yaratılmasıdır.

"Refah devleti" ve "refah toplumu" İngilizce konuşulan ülkelerde (özellikle ABD'de) bazı kavramsal karışıklıklara yol açmış ve bu önemli tartışma konusu olmuş ve olmaktadır.

ABD'de ve bazı diğer ülkelerde asgari refah seviyesi merkezsel devlet tarafından garanti edilip doğrudan doğruya bir merkezden sağlanmamaktadır. Ama her vatandaşın bu refah seviyesine yetişmesi için, bağımsız gönüllüler, hem kar gütmeyen özel sosyal kurumlar ve hem de azami kar hedefli özel şirketler, ve mahalli ve çok az da olsa merkezi hükûmet mercileri tarafından bileşik olarak katkılar yapmaktadır. Bu bileşik katkıya "refah sosyete" veya "**refah sistemi**" adı verilmektedir. *Bazı tanımlara göre ise buna karşıt olan "refah devleti" kamu sektöründen dolayı olarak subvansiyon verilmesi gerekli kişilere yapılan fon aktarımıdır ve bu aktarılan fonların baş kaynağı ise eşit dağılım prensiplerine uyan (progresif) vergileri veren özel sektördür.*

Örneğin okul ücretsizdir ve hastaları tedavi etmek devletin görevidir. Devlet, işsizlere ve az gelirli kişi veya ailelere gelir subvansiyonu yapabilir. Aynı şekilde devlet kendi evini satın alamayacak ve özel kiralık ev piyasasındaki yüksek kiralar veremeyecek kadar fakir olanlara, ya subvansiyon olarak ev kirası verebilir veya ucuz kamu malı kiralık ev yapıp bunları maliyet altında kiraya verebilir. Bunu yapmak için yüksek vergiler konması gerekebilir. Eğer vergi sistemi progresif ise genellikle zengin insanlar en fazla vergi verenlerdir. Progresif vergi hadleri değişkendir, bunun nedeni, geliri daha az olanların vergilerini rahatlıkla ödeyebilecek durumda olmasını sağlamaktır. Örneğin Birleşik Krallık'ta, yoksul insanlar, daha zenginlere göre, gelirlerinin daha küçük bir yüzdesini vergi olarak vermektedir. Ayrıca KDV, alınması zaruri olmayan şeylere konur.

Amacı

Refah devletinin amacı, vatandaşlara; insan onuruna uygun bir refah düzeyi sağlamak ve onların dara düşmesini önlemektir. Sosyal devlet olmanın en temel şartı ise ülkede yaşayan herkesin kendini güven altında hissetmesidir. Buna paralel olarak ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması amacıyla sermaye yatırımlarını teşvik etmekle birlikte, ekonomik faaliyetlerin tam istihdamı sağlayacak düzeyde gerçekleşmesi için gerekli koşulları ve ortamı sağlamaya da çalışır.

Özgül amaçlar ise şu şekilde sıralanabilir:

- Gelir dağılımında adaleti sağlamak
- Yoksullukla mücadele etmek
- Yoksul kişileri, güçsüzleri ve bakıma muhtaç çocukları korumak
- Kamu sermayesini kullanarak toplumdaki gelir düzeyinde oluşan eşitsizlikleri düzenlemek

Türleri

Refah devleti uygulamaları, ülkelerin kendine özgü; sosyal, ekonomik, politik ve kültürel koşullarına göre farklılıklar gösterir. Bu durum, birçok refah devleti uygulamasının doğmasına neden olmuştur. Bu türlere ilişkin ilk sınıflandırmayı yapan [Titmuss](#), sosyal devleti aşağıdaki gibi üç başlık altında inceler.

- Piyasa ikamesine dayalı refah devleti modeli
- Endüstriyel başarı-performans modeli
- Kurumsal yeniden dağıtıcı modeli

Görüşler:

- Refah devleti ihtiyacımız olmayan şeyleri tüketmeyi getirdi.
- İhtiyacın sınırları çizilebilir mi?
- Hayata adapte olmaya çalışırken hakikati kaçırmak

Tam İstihdam

Tam istihdam, bir ekonomide mevcut olan tüm üretim faktörlerinin tam olarak kullanılmasıdır. Ancak ekonomik kuramda ve uygulamada tam istihdam üretim faktörlerinden emek üzerinden tanımlanmaktadır. Bununla beraber, tam istihdamı toplam işgücünün hepsinin istihdam edilmesi gibi bir durum olarak düşünmek hatalıdır. Birçok ekonomist geçici veya yapısal unsurlarında göz önünde tutularak makul işsizliğin olduğu bir istihdam düzeyini, tam istihdam durumu olarak kabul eder. Doğal olarak tam istihdam düzeyinde ortaya çıkacak işsizlik (friksiyonel işsizlik) oranı ülkeden ülkeye ve çeşitli koşullara bağlı olarak değişecektir.

Klasik iktisata göre, sanayileşmiş ülkelerde tam istihdam durumu, doğal durumdur, ekonominin kendi dinamikleri onu tam istihdam durumuna taşıyacaktı. Adam Smithin Görünmeyen El kuramı, bu dinamikleri ve süreci açıklamaktadır.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Tam_%C4%B0stihdam

Ekonomi Kuramları**Piyasa Ekonomisi**

Piyasa ekonomisi; yatırım, üretim ve dağıtım ile ilgili kararların arz ve talebe dayalı olduğu, mal ve hizmet fiyatlarının serbest fiyat sistemi içinde belirlendiği ekonomidir. Çoğu mevcut piyasa ekonomisi belirli bir derece kadar ekonomik planlama veya devletin ekonomik aktiviteleri yönlendirmesini içerir ve dolayısıyla karma ekonomi olarak sınıflandırılır. Piyasa ekonomisi terimi bazen serbest piyasa ekonomisi ile eşanlamlı kullanılır, ancak serbest piyasa ekonomisi ayrıca laissez-faire veya serbest piyasa anarşizmini ifade eder. Piyasa ekonomisi çeşitli kooperatif türlerinin, kolektif veya özerk devlet kurumlarının bulunduğu bir serbest fiyat sisteminde de var olabilir. Piyasaların devlet tarafından gerekli şartlarda müdahaleye uğradığı sistem ise sosyal piyasa ekonomisidir.

Avusturya Okulu

Avusturya Okulu, aynı zamanda Viyana Okulu veya Psikolojik Okul olarak da bilinir, katı metodolojik bireyciliğe bağlılığı savunan ekonomik düşünce okuludur. Avusturya Okulu insan eylemlerinin temel ilkelerinden yola çıkarak bir ekonomik teori kurmaya çalışır. Bu okul praksiyolojiden yola çıkarak bütün insan eylemleri için mümkün bir iktisadi yasa kurma çabasıyla birlikte tarihi yorumlayıcı bir şekilde ele alır.

Tartışmalı olmakla birlikte Avusturya Okulu, piyasa ekonomisini 20. yüzyıldaki planlı ekonomi düşüncesine karşı savunmuşlardır. Sadece piyasa kapitalizminin kompleks ve modern bir ekonomi yaratacağını söylemişlerdir. Ludwig von Mises ve Friedrich Hayek ünlü temsilcileri olmakla birlikte laissez-faire kapitalizminin ideal ekonomik sistem olduğunu söyleyen Liberteryen ideoloji üstünde büyük bir etki bırakmışlardır.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Avusturya_Okulu

Klasik İktisat Teorisi

Klasik iktisatçılara göre, devletin ekonomik faaliyetlere müdahale etmesine hiçbir gerek yoktur. Her şeyden önce, rekabet şartları altındaki piyasalarda fiyat mekanizması veya “görünmez el” tüm ekonomik faaliyetleri en etkin biçimde yönlendirebilecektir.

Adam Smith’in 1776 yılında yayımladığı *Ulusların Zenginliği* adlı eser, **Klasik İktisat Teorisi’nin başlangıcı olarak kabul edilir.** Klasik İktisat Teorisi’nin temeli sayılan bu kitabın orijinal ismi “Milletlerin Zenginliğinin Tabiatı ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma” dır.

Klasik İktisat Teorisi’ni savunan iktisatçıların görüşlerini kısaca inceleyecek olursak; Klasik İktisatçılara göre devlet, ekonomiye müdahale etmemelidir. Devletin ekonomideki rolü sadece düzenleyici işlem görmekle sınırlı tutulmalıdır. Devlet, rekabeti sağlayıcı düzenlemeler yapmalı, rekabeti önleyici her türlü engeli ise ortadan kaldırmalıdır. Bunun dışında devletin görevi sadece güvenlik, adalet ve savunma gibi hizmetleri yerine getirmektir.

Doğal Düzen sistemine benzeyen Görünmez El prensibini savunan Klasik İktisatçılar, ekonomide tam serbestliği yani “*bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler*” anlayışını savunmuştur.

<https://www.youtube.com/watch?v=DsvUrT9K2i8>

Ekonomik sektörlerin tamamına önem veren Klasik İktisatçılar, üretimi sadece bir sektör üzerinden götürmeyi kabul etmezler. Fizyokratların aksine Klasik İktisatçılara göre yegane üretken faaliyet tarım değildir. Onlara göre sanayi ve imalat da tarım gibi üretken ve verimli sektörlerdir.

Üretim sürecindeki en önemli faktörün emek olduğunu belirten Klasik İktisatçılara göre sermaye, birikmiş emekten başka bir şey değildir.

Bireyciliğe, kişisel çıkarlara ve rekabete dayanan Klasik İktisat Teorisinin temel varsayımları şunlardır: bireyler kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışır, üreticiler ve tüketiciler piyasadaki tüm mallar ve bu malların fiyatları hakkında tam bilgiye sahiptir, mal ve faktör piyasalarında tam rekabet koşulları geçerlidir ve ekonomide tam istihdam söz konusudur.

Uzun bir süre dünya ekonomisine yön veren Klasik İktisat Teorisi, 1929 Ekonomik Buhranı’na kadar etkisini sürdürmüştür. Daha sonra yerini devlet müdahalesinin etkin olduğu [Keynesyen İktisat görüşüne](#) bırakmıştır.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız Klasik İktisat Teorisini savunmuş bazı önemli iktisatçılar şunlardır: Adam Smith, Thomas, Robert Malthus, David Ricardo, John Stuart Mill, Jean Baptiste Say, Nassau William Senior.

Neoklasik İktisat Teorisi

Neoclassical economics is an approach to economics in which the production, consumption and valuation (pricing) of goods and services are observed as driven by the supply and demand model. According to this line of thought, the value of a good or service is determined through a hypothetical maximization of utility by income-constrained individuals and of profits by firms facing production costs and employing available information and factors of production. This approach has often been justified by appealing to rational choice theory,[3] a theory that has come under considerable question in recent years.

Neoclassical economics historically dominated macroeconomics and, together with Keynesian economics, formed the neoclassical synthesis which dominated mainstream economics as "neo-Keynesian economics" from the 1950s to the 1970s. It competed with new Keynesian economics as new classical macroeconomics in explaining

macroeconomic phenomena from the 1970s until the 1990s, when it was identified as having become a part of the new neoclassical synthesis along with new Keynesianism. There have been many critiques of neoclassical economics, a number of which have been incorporated into newer versions of neoclassical theory, whilst some remain distinct fields.

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Neoclassical_economics

Keynesyen Ekonomi

Keynesyen ekonomi, 20. yüzyıl İngiliz ekonomist John Maynard Keynes'in görüşlerini temel alan bir makroekonomik teoridir. **Keynes ekonomisi özel sektörün ağırlıklı olduğu ama devlet ve kamu sektörünün büyük role sahip olduğu bir karma ekonomiyi savunmaktadır.** Keynesyen ekonomiye göre özel sektörün verdiği kararlar bazen verimsiz makroekonomik sonuçlara neden olmaktadır. **Bu nedenle devlet etkin bir şekilde rol alarak iş döngüsünü stabilize etmelidir.** Örneğin, merkez bankası aracılığı ile para politikaları ve hükümet aracılığı ile maliye politikaları uygulanmalıdır. Keynesci teoriler ilk kez, 1936'da yayınlanan İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi adlı kitapta sunulmuştur.

Karma Ekonomi

Karma Ekonomik Model, Sosyalist ve Kapitalist sistemlerin uyumlu bir bileşimi olarak düşünülebilir. Kısmen devletçi kısmen özel sektöre dayalı bir üretim mevcuttur. Kamu yararı ve kişilik hakları eşit öneme sahiptir. Devlet ekonomik hayatı yönlendirir ve müdahil olur. Genellikle karma ekonomi uygulanan ülkelerde, devlet üretim araçlarına çeşitli oranlarda sahiptir fakat özel sektör de yasak değildir. Daha çok kalkınmakta olan veya kalkınma hamlesini yeni başlatan ülkelerde uygulanır ve işe yarar. Kısmen Merkantilist politikalar benimsenir. İhracat teşvik edilir. İthalattan mümkün mertebe kaçınılmaya çalışılır.

Yine de karma ekonomi tanımını tek bir kalıba sığdırmak pek doğru sonuçlar doğurmayabilir. Karma ekonomi şu şekilde üçe ayrılabilir:

- Ekonominin %50 devlet %50 özel sektör kontrolünde olduğu sistemler,
- Kapitalist karma sistem, (bkz. [Sosyal piyasa](#))
- Devletçi karma sistem. [Yeni Ekonomi Politikası (SSCB), Sosyalist Piyasa Ekonomisi (Çin)]

Tarihçe

İngiliz iktisatçı [John Maynard Keynes](#), [Keynesyen ekonomi](#) adı altında daha esnek ve kapitalist yanı biraz daha ağır basan bir devlet müdahaleciliği savunmuştur. Fakat Devlet müdahalesi (sürekli bile olsa), tek başına Karma Ekonomi anlamına gelmez. Çünkü her devlet az veya çok ekonomiye müdahale eder. Karma Ekonominin en önemli unsuru, üretim araçlarına devletin kısmen sahip olmasıdır.

Neoliberalizm

Neoliberalizm, ekonomi temelli olarak gelişen siyasal bir ideolojidir. Neoliberalizmin dünyada ortaya çıkışı 1970'li yıllarda yaşanmıştır. Keynesçi ekonomi modelinin yıkılması ile 1970'li yıllarda dünyada uygulama alanı bulmuştur. 1970'li yıllar dünyada Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere ekonomik anlamda içinden çıkılmaz, olumsuz bir koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Neoliberal düşünce, devletin piyasaya olan müdahalesini minimum düzeye indirmeye hedeflerken deregülasyon (kualsızlık) teorisi ile de özel sermayeye her türlü imkanın sağlanmasını hedeflemektedir. Dünyada

neoliberalizm ideolojisinin uygulanmasını sağlayan liderler; Birleşik Krallık muhafazakâr başbakanı Margaret Thatcher, Amerika Birleşik Devletleri başkanı Ronald Reagan, Çin Halk Cumhuriyeti lideri Deng Xiaoping ve Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası başkanı Paul Volcker'dır.[1]

Neoliberalizm, öncelikle laissez-faire ekonomik liberalizmi ile ilişkili 19. yüzyıl fikirlerinin 20. yüzyıldaki yeniden doğuşuna atıfta bulunmaktadır. 1929 Büyük Bunalımı'nın ardından Keynesyen iktisat okulunun "müdahaleci devlet" anlayışı bütün dünyada önem kazanmaya başlamıştır. Keynesyen iktisat politikaları bütün dünyada 1970'li yılların sonlarına değin uygulanmıştır. Bu politikaların bir sonucu olarak devletin ekonomideki rolü ve işlevleri pek çok ülkede genişlemiştir. Devletin büyümesinin ortaya çıkardığı yeni sorunlar (kronik bütçe açıkları, yüksek vergi yükü, enflasyon vb.) iktisatçıları birtakım yeni çözüm arayışlarına yöneltmiştir. 1960'lı yıllar ve özellikle 1970'li yılların başlarından itibaren klasik liberalizmin temel ilkelerini savunan çağdaş liberal düşünce okulları akademik ve politik çevrelerde seslerini duyurmaya başlamıştır.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Neoliberalizm>

Parasalcılık (Monetarizm)

Parasalcılık, yani Monetarizm büyük ölçüde, 1976 Nobel Ekonomi Ödülü'nü kazanan Amerikalı iktisatçı Milton Friedman tarafından geliştirilmiş bir teoridir.

Friedman, 1976 yılında "Paranın Miktar Teorisi Üzerine Çalışmalar" başlıklı, editörlüğünü yaptığı bir kitap yayınladı. Bu çalışma ile Friedman esasen monetarizmin temel ilkelerini ortaya koymuş oldu. İleriki yıllarda Chicago Üniversitesi'ndeki meslektaşları ve öğrencileri ile birlikte, teorik görüşlerini daha da geliştirdi ve bazı ampirik çalışmalarla bu görüşlerini doğruladı.

Monetarizm, esasen çağdaş iktisadi sorunlardan biri olan enflasyon konusu üzerinedir ve enflasyonun temel nedeni olarak para arzının hükümetlerce gereksiz yere ve aşırı ölçüde artırılmasını belirtmektedir. Monetaristlere göre, ekonomideki istikrarsızlıkların birçoğu parasal kökenlidir. Bu nedenle para politikasının iktisadi sorunlara karşı, diğer iktisat politikası araçlarından daha etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu görüşlerini özetle "Enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir olgudur" sözüyle ifade ederler.

Monetarizmin temel ilkeleri

- Para arzındaki büyüme oranı ile nominal gelirin büyüme oranı arasında çok kesin olmamakla birlikte bir ilişki bulunmaktadır.
- Bu ilişki çok kesin değildir çünkü para arzındaki artışların geliri etkilemesi zaman alır. Ayrıca, bunun ne kadar süreceği de belli değildir.
- Ortalama olarak para arzındaki artış, nominal gelirleri yaklaşık 6 ve 9 ay arasında geçecek bir süre sonunda etkiler.
- Nominal gelirin büyüme oranındaki artış etkisi, kısa dönemde (5 veya 10 ay kadar bir sürede) ilk olarak üretim üzerinde görülür. Bu daha sonra, 10 ayı aşan bir sürede, fiyatlara yansır.
- Ortalama olarak, para arzındaki artış ile enflasyon arasındaki toplam gecikme 12-18 ay arasındadır.(Kaynak: Macesich, 1983: 3-4).

Miktar Teorisi

Monetarizm, esasen bu ilkeleri ile klasik iktisatçıların açıkladıkları Miktar Teorisini yeniden ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte monetaristler Klasik Miktar Teorisi'ni bazı yönlerden eleştirmişler ve bu teorinin enflasyonu açıklamak için yeterli olmadığını öne

sürmüşlerdir. Monetaristlere göre, **MV=PT** şeklinde ifade edilen klasik miktar teorisi formülünde yer alan paranın dolaşım hızı (V) sabit değil, aksine bazı değişkenlerin istikrarlı bir fonksiyonudur. Friedman' ın analizleri ile geliştirilen monetarizme aynı zamanda "Modern Miktar teorisi" adı da verilmektedir

Buna, miktar teorisinin işlem (mübadele) denklemi denmektedir. Burada;

M: para arzını (miktarını),

V: paranın dolaşım (devir, tedavül) hızını; paranın bir yıl boyunca ortalama kaç defa değişim işlemlerinde kullanıldığını,

P: alım satım konu olan tüm mal ve hizmetlerin ortalama fiyatını (bir yüzde ile ifade edilen nispi fiyat değil, mutlak fiyatı),

T: işlem miktarını yani bir yıl içinde alım satım konu olan mal ve hizmetin miktarını ifade etmektedir.

Para Talebi Teorileri

Teoriye göre, paranın değeri ekonomideki para miktarına bağlıdır. Nasıl bol olan malın değeri azalır, kıt olan malın değeri artarsa, aynı kural para içinde geçerlidir. Ekonomideki para miktarı (para arzı) arttıkça, satın alınan mal ve hizmet miktarının sabit kalması halinde, fiyatlar yükselecek yani paranın değeri düşecektir.

Miktar teorisini savunan ekonomistlerin görüşleri arasında birtakım farklar vardır. En gelişmiş şekliyle Neo-klasikler tarafından öne sürülen miktar teorisi, mübadele yaklaşımı ve para tutumu yaklaşımı olmak üzere iki şekilde açıklanmıştır.

Modern Miktar Teorisi

Daha sonraki yıllarda ise Friedman Modern Miktar Teorisi olarak adlandırılan ve para talebini sürekli gelirin, beklenen enflasyonun ve diğer varlıklar ile para arasındaki faiz farkının belirlediğini öne süren görüşü savunmuştur.

Klasik iktisat ve Monetarizm

Monetaristler, serbest piyasa ekonomisinin kendi iç dinamiği sayesinde istikrarlı bir model olduğunu savunmakla birlikte, klasik iktisatçılardan farklı olarak ekonominin her zaman tam istihdam düzeyinde olmayacağını kabul etmektedirler. Monetaristler, insanların daha iyi bir iş arama veya işsizlik yardımından yararlanmaları neticesinde belirli bir süre işsiz kalabileceklerini, böylece ekonomide her an bir "doğal işsizlik" olabileceğini öne sürmüşlerdir. Monetarizm, esasen klasik iktisatın temel ilkelerini aynen kabul etmekle birlikte, ondan başlıca iki noktada ayrılmaktadır:

- Klasik miktar teorisi açıklaması yetersizdir.
- Ekonomi her zaman tam istihdam düzeyinde dengede değildir; doğal işsizlik hipotezi.(Ekonomi içinde potansiyel üretim gücü fiili üretim gücüne eşitlendiğinde yani %100 üretim kapasitesinde bile işsizlik olabilir buna doğal işsizlik denir.)

Klasik iktisat ve monetarizm arasındaki bu iki temel farklılığa rağmen her iki teori de enflasyonun en önemli kaynağının para arzındaki artışlar olduğunu kabul etmektedir. Monetaristlere göre enflasyonu kontrol altına almak için en etkin araç para politikasıdır. Para arzındaki değişimler, para talebinden bağımsız bir şekilde para otoritesince belirlenir. Ancak para otoritesinin bu gücünün sık sık değişen para artış hızları şeklinde uygulanması istikrar değil, istikrarsızlık getirir. Monetaristler, bu istikrarsızlıkları önlemek için para arzının belirli bir oranda ve ekonomideki gelişmelerle orantılı olarak kademeli bir şekilde artırılmasını önermektedir.

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Parasalc%C4%B1l%C4%B1k>

Sosyal Piyasa Ekonomisi

Sosyal piyasa ekonomisi, rekabet ekonomisi temeline dayalı olan; özgür girişimi, piyasa ekonomisi içinde genellikle bir sosyal devlet hedefleyen, sosyal politikaların yanı sıra regülasyoncu serbest piyasa kapitalist ekonomik sistemini birleştiren bir sosyoekonomik modeldir.

Bu sistemi günümüzde ordoliberaler ve sosyal liberaller ve sosyal demokratlar kullanmaktadır.

Marksist Ekonomi

Marksist ekonomi veya Marksist ekonomi tarzı, [heterodoks bir ekonomik düşünce tarzı](#). Temelleri **Karl Marx ve Friedrich Engels** tarafından yapılan araştırmalarda klasik politik ekonominin eleştirisine kadar uzanabilir. Marksist ekonomi birkaç farklı teori içerir ve bazen birbirine zıt olan çok sayıda düşünce tarzını içerir ve çoğu durumda Marksist analiz diğer ekonomik yaklaşımları tamamlamak veya desteklemek için kullanılır. Ekonomik olarak Marksist olmak için kişinin mutlaka politik olarak Marksist olması gerekmediğinden, iki sıfat eş anlamlı olmaktan ziyade kullanımda bir arada bulunur. Bu iki sıfat aynı anlamsal alanı paylaşırken, çağrışımsal ve anlamsal farklılıklara da izin verirler.

Marksist ekonomi, kapitalizmdeki krizin analizi, artı ürünün ve artı değerın çeşitli ekonomik sistemlerde rolü ve dağılımı, ekonomik değerin doğası ve kökeni, sınıf ve sınıf mücadelesinin ekonomik ve politik süreçler üzerindeki etkisi ve ekonomik evrim süreci ile ilgilenir.

Marksist iktisat, özellikle akademide, politik bir ideoloji olan Marksizm'den ve Marksist düşüncenin normatif yönlerinden ayrılır. Marksist iktisatçılar tamamen Marx'ın ve diğer yaygın olarak bilinen Marksistlerin çalışmalarına dayanmazlar, fakat bir dizi Marksist ve Marksist olmayan kaynaklardan yararlanırlar.

Marksist tarz heterodoks olarak görülse de, Marksist iktisattan çıkan fikirler küresel ekonominin ana akım anlayışına katkıda bulunmuştur. Marksist iktisatta, özellikle sermaye birikimi ve iş döngüsü ile ilgili olarak geliştirilen belirli kavramlar, (örneğin, Joseph Schumpeter'in yaratıcı yıkım kavramı) kapitalist sistemlerde kullanılmak üzere yaratılmıştır.

Marx'ın politik ekonomi konusundaki şaheseri, üç ciltlik Das Kapital idi. Marx'ın ilk eserlerinden biri olan Politik Ekonomi Eleştirisi çoğunlukla Das Kapital'e, özellikle de cilt 1'in başlangıcına dahil edildi. Marx'ın Das Kapital'i yazmaya hazırlanırken yazdığı notları 1939'da Grundrisse başlığı altında yayınlandı.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Marksist_ekonomi

Kurumsal İktisat

Kurumsal iktisat 20. yüzyıl başlarında ABD'de ortaya çıkartılan ve geliştirilen bir ekonomik düşünce ekolüdür. Entelektüel temelleri Thorstein Veblen, John Rogers Commons ve Wesley Clair Mitchell ortaya atılmakla beraber zaman içerisinde çok geniş bir düşünce yelpazesini içersine almış bulunan bir ekonomik düşünce sisteminin adıdır.

Tanım

Kurumsal iktisat esasen Neo-Klasik ve Marksist iktisadın görüşlerine alternatif fikirler üretme üzerinde yoğunlaşmış bir iktisadi düşüncedir. Bu düşünce akımına göre iktisat bilimi interdisipliner bir bilim dalıdır. İktisadi olayları incelerken sosyoloji, psikoloji, siyaset, maliye, yönetim, tarih gibi bilim dallarından yararlanılmalıdır. İktisadi olayların ve faaliyetlerin gelişiminde kurumların önemi büyüktür. Özellikle mülkiyet, piyasa yapısı gibi kurumlar ekonomik gelişme açısından oldukça önemlidir. Ekonomide istikrar için

devletin ekonomiyi sürekli olarak izlemesi ve yönlendirmesi gerekli olup gelir dağılımının düzeltilmesi için de devlet müdahalesine ihtiyaç vardır.

Kurumsal iktisadın gelişimi I. Dünya Savaşından sonra hız kazanmıştır. Bu konuda özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde bir dizi konferans düzenlenmiş ve kurumsal iktisat alanında önemli adımlar atılmıştır. Kurumsal iktisat kavramı ilk olarak 1918 yılında Amerikan İktisat Derneğinin[1] yıllık toplantısında kullanılmıştır.

Kısımları

Kurumsal iktisat iki kısma ayrılarak incelenmektedir.

Eski kurumsal iktisat

"Eski kurumsal iktisat" birbirinden bağımsız pek çok fikir adamının Neo-Klasik iktisada getirdiği eleştirileri konu edinmektedir. Eski kurumsal iktisat iktisadi olayların dinamik bir yapı sergilediğini bu yüzden de iktisadi kural ve kurumların zaman içerisinde değişmesi gerektiğini vurgulamışlardır.[2]

Eski kurumsal iktisat'ın en önemli temsilcileri:

- Thorstein Veblen
- John Roger Commons
- Wesley Clair Mitchell

Yeni kurumsal iktisat

Yeni kurumsal iktisat ekonomik düzenin sağlanması için kural ve kurumların önemine işaret eden çeşitli iktisat okullarının ortak adıdır. Bu bağlamda ekonomik yaşamda düzenin sağlanması için kural ve kurumların önemine işaret eden muhtelif iktisat okulları yeni kurumsal iktisat içerisinde incelenmektedir. Yeni kurumsal iktisat ise Oliver Williamson'un[3] 1975 yılında yayınladığı "Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications (Piyasalar ve Hiyerarşiler: Çözümleme ve Antitröst İçerimler)" isimli eserinden sonra popüler olmuştur. Yeni kurumsal iktisat kavramını ilk kullanan Williamson olmasına karşın yeni kurumsal iktisatın fikri temellerinin Coase'un 1937 yılında yayınladığı "The Nature of the Firm (Firmanın Doğası)" adlı makalesi ile atıldığı ifade edilmektedir

Yeni Kurumsal İktisat içerisinde incelenen iktisat okulları ve temsilcileri:

- Freiburg İktisat Okulu ve Ordo Liberalizmi
- [Avusturya İktisat Okulu](#): Friedrich August von Hayek
- Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat: James M. Buchanan
- Mülkiyet Hakları ve İşlem Maliyetleri İktisadı: Ronald Coase

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Marksist_ekonomi

Davranışsal İktisat

Davranışsal iktisat, *zihindeki ekonomik karar alma mekanizmalarının sosyal, zihni ve duygusal önyargılardan nasıl etkilendiği üzerine çalışır*. Bu çerçevede pazar fiyatlarının ve kaynak kullanımının neden değiştiği sorusu önemlidir. Ekonomik modellerdeki bireyin nedenselliği ne ölçüde kullanıp kullanmadığı, bu bilim dalının araştırma konuları içerisinde yer almaktadır. Psikoloji ve neo-klasik ekonomi yaklaşımları ile çok yakından ilgili olan bu dal, pazar kararları kadar, toplum seçimleri ve bu kararların kaynakları üzerine de araştırmalar içerir. En önemli olan dalı finans kararlarının ele alınmasıdır.

Kaynak: vikipedi

Oligopol Piyasası

Oligopol piyasası, genelde 2, 3 veya 4 oyuncunun (üretici, aracı veya satıcı) hakimiyetinde şekillenen piyasa.

Doğal nedenlerin etkili olmadığı durumlarda çoğu piyasa oligopol piyasasına dönüşür. Zira tekel piyasasındaki büyük kâr imkânlarının çekiciliği yeni oyuncuların katılımına yol açar. Aynı şekilde, tam rekabet piyasasındaki kâr imkânlarının zorluğu oyuncuların kaçmasına yol açar. Bu yüzden, özellikle büyük sermaye isteyen piyasaların çoğu kendiliğinden oligopole döner.

Fazla oyuncunun veya tek oyuncunun hakim olduğu piyasalarda fiyatın oluşturulmasıyla ilgili kolay teknikler bulunur. Ne var ki, oligopol piyasalarında fiyatın belirlenmesi ile ilgili teoriler son derece karmaşıktır. Hatta, oligopol piyasasında fiyat belirlenmesine dair oyun teorisi, ünlü Amerikalı matematikçi John Nash'e Nobel Ödülü kazandırmıştır.

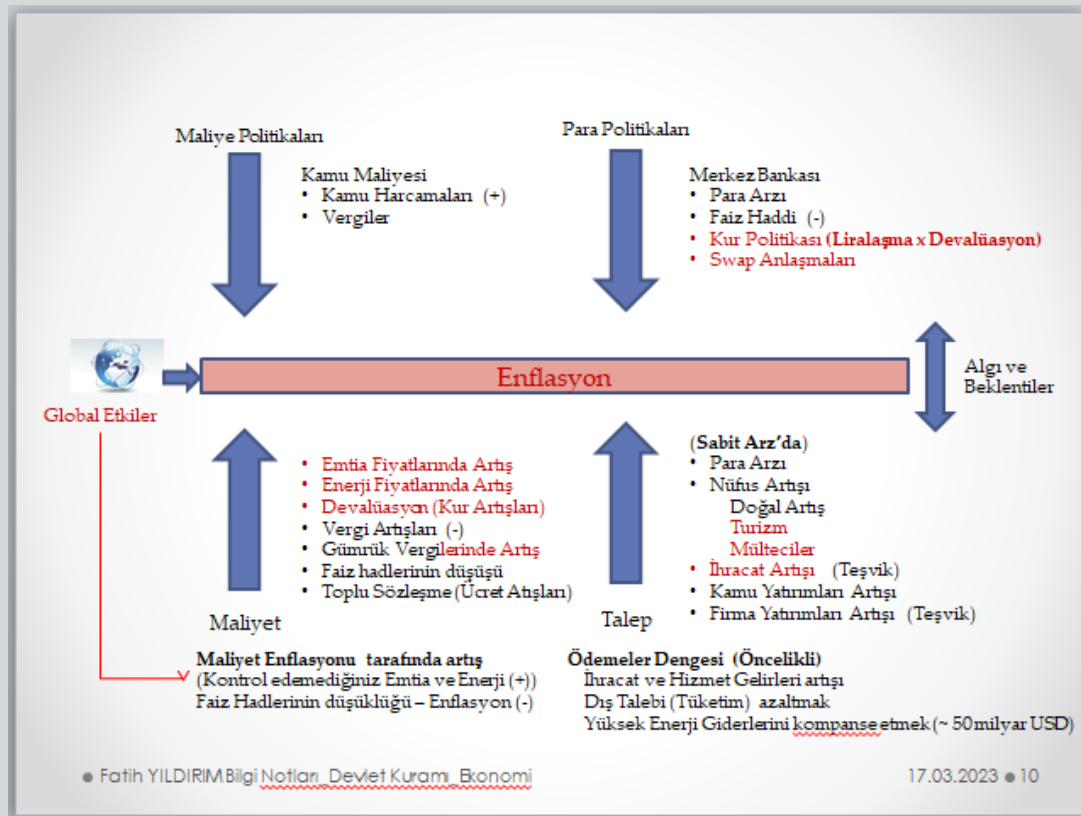
Saf oligopol

Saf oligopol piyasasında firmaların ürünleri birbirlerine oldukça benzerdir. Petrol üreticileri, çelik fabrikaları saf oligopollere örnek olarak gösterilebilir. Bu tip piyasada firmalar özellikle fiyat konusunda birbirlerinin davranışlarından oldukça etkilenmektedirler.[1]

Farklılaştırılmış oligopol

Farklılaştırılmış oligopol piyasasında firmaların ürettiği ürünler homojen değildir. Bu tip bir piyasada firmalar birbirlerinin fiyat değişimlerinden çok etkilenmezler, çünkü ürünler farklılaştırılmıştır.

Enflasyon

Resim: 2022 Türkiye Enflasyon değerlendirme çalışması

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin sürekli ve hissedilir artışını ifade eden bir durumdur. Diğer bir tanımı nominal millî gelirin, bu gelirle satın alınan mal miktarına (gerçek millî gelire) nazaran artması yani şişmesi demektir. Deflasyonun tersidir.

İlk tanımda iki durumdan bahsedilmektedir:

Birinci olarak tek bir fiyat ya da fiyat grubu değil, fiyatlar genel seviyesi gösterge alınmaktadır.

İkinci olarak artışın bir kereye ya da birkaç defaya mahsus olmadığı, sürekli olduğu vurgulanmaktadır.

Fiyatların genel seviyesi, ekonomide seçilen belli bir mal ve hizmet kümesinin (sepetinin) parasal karşılığıdır. Fiyatlar, mal ve hizmetlerle dolaşımdaki para miktarı arasındaki dengeye göre oluşur. Para miktarındaki artış (emisyona), mal ve hizmet miktarındaki artış (büyüme) ile dengeli olursa fiyatların genel seviyesi değişmez. Ama bunlardan biri diğerinden fazla üretilirse az üretilen kıymetli hale gelir.

Enflasyonun çeşitleri

Enflasyon, genellikle talep şişkinliği ve maliyet masraflarının kabarmasından ileri gelebilir. Maliyet enflasyonu ile talep enflasyonu, tavukla yumurta gibi, biri diğerinin sebebidir. Her ikisinin sebebi de ekonomide dengelerin bozulmasıdır. Bir diğer enflasyon türü de yerleşik enflasyondur.

Talep enflasyonu: (En çok rastlanan) Talep enflasyonu, para bolluğundan dolayı daha fazla mal ve hizmet talep edilmesine ve fiyatların artmasına yol açan olaydır. Harcamalar ve ihracat toplamının üretim ve ithalat tutarını aşması, talep enflasyonu meydana getirir. Bu çeşit enflasyon moneter (parasal) karakterli olabilir veya olmayabilir. Para ve kredi hacminin genişlemesi harcamalarda artışa ve fiyatlarda pahalılığa sebep olmuşsa, talep enflasyonu moneter karakterlidir.

Eğer bir ekonomide arz miktarı değişmediği halde talep miktarı artıyorsa o zaman ekonomide talep kökenli enflasyon oluşur. Talep kökenli enflasyon çeşitli nedenlerle ortaya çıkar. Örneğin nüfus artmışsa talep de artar. Ya da her şey sabitken merkez bankası piyasaya daha fazla para sürmüş ve bu para tüketicinin eline geçmişse talep yine artar. Talep enflasyonunu önlemenin yollarından birisi piyasadaki para arzını düşürmek ve/veya faizleri enflasyonun üzerine yükselterek pozitif reel faiz vermek ve bu yolla insanları daha fazla tüketimden vazgeçirip tasarrufa yönlendirmekten geçer. Mahfi EĞİLMEZ

Columbia Üniversitesi Profesörü ve Nobel ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz, "Faizleri artırmak arz tarafındaki problemleri çözüyor. Hatta daha da kötüleştirebilir çünkü arz sıkıntılarını yönelik daha fazla yatırım yapılması gerekir. Ancak faizlerin artırılması bu yatırımları zorlaştırıyor." ifadelerini kullandı.

Arz Esnekliği

Arz esnekliği (talebin fiyat esnekliği gibi), fiyat değişiklikleri karşısında, arz edilen miktarda ortaya çıkan değişiklik şeklinde gösterilen tepkinin derecesini ölçer. Arz esnekliği de bir katsayı ile ifade edilir. Arz esneklik katsayısı, fiyattaki çok küçük bir değişiklik karşısında, arz edilen miktardaki yüzde değişikliğin, fiyattaki yüzde değişikliğe olan oranına eşittir.

Toplam Talep

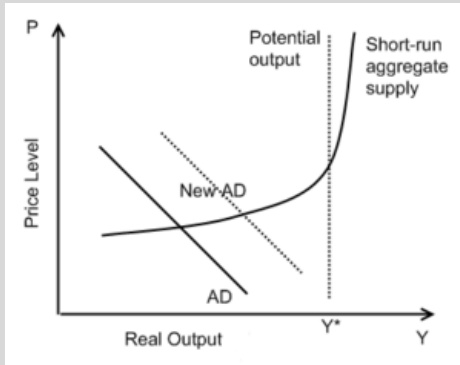

Toplam talep, bir ekonomide belirli bir zaman diliminde nihai mal ve hizmetlere yönelik bireysel taleplerin toplamıdır. Her fiyat seviyesinde yapılması planlanan harcamaların toplamından oluşmaktadır.

Toplam talep eğrisi ise, mal ve para piyasalarının eşanlı olarak dengede olduğu fiyat ve hasıla düzeyi bileşimlerini göstermektedir.

Toplam talebin bileşenleri:

- Hane halkının tüketim harcamaları
- Firmaların yatırım harcamaları
- Kamunun mal hizmet alımları
- Dış talep

Price Level: Fiyat Düzeyi, Real Output: Reel Çıktı, Potential Output: Potansiyel Çıktı, Short Run Aggregate Supply: Kısa Dönem Toplam Arz, AD: Toplam Talep, New AD: Yeni Toplam Talep, P:Fiyat, Y:Gelir,Hasıla. Şekilde görüldüğü gibi Toplam Talebin bileşenlerinden birinin artışı AD'yi(Toplam talep eğrisini) sağa kaydırır. Bu da hem üretim düzeyini(Y) hem fiyat düzeyini(P) arttırır.

Effektif Telep

Efektif talep; mal veya hizmeti alma konusunda etkin olma durumu, başka bir deyişle, o mal veya hizmeti alabilmek için yeterli para veya benzerlerinin mevcut olması durumudur.[1]

Klasik okulun fiyat teorilerinin temelini oluşturur. Adam Smith ve diğerlerine göre piyasa fiyatı (cari fiyat) o mal veya hizmetin efektif talebi ile arzının kesiştiği noktada belirlenir. Burada efektif talebi mutlak talepten ayırmak gerekmektedir. Mutlak talep mal veya hizmeti alabilecek durumu olmasa dahi o mal veya hizmete sahip olma duygusudur.

Keynes'e göre Büyük Buhran toplam efektif talep yetersizliğinden dolayı olmuştur. O dönemin iktisat düşüncesi olan baskın iktisat düşüncesine göre (klasik okul), her arz kendi talebini yaratır (Say kanunu). Fakat klasik okulun görüşünün aksine, finansal sistem geliştikçe her arz kendi efektif talebini yaratmamaktadır. Gelişmiş ülkelerin sömürge ülkelere ve gelişmemiş ülkelere uyguladıkları baskılar sonucu gerçekleştirilen üretime yeterli efektif talep bulunamamaktadır.

Keynes, klasik iktisatçıların Mahreçler kanunu yerine efektif talep teorisini getirmiştir. Efektif talep, toplam arzın toplam talebe eşit olduğu yerdeki talep hacmidir. Keynes'e göre efektif talep girişimcilerin üretecekleri mallara gelecekte yapılacak tüketim ve yatırım harcamaları toplamıdır.

→**Maliyet enflasyonu:** Maliyet enflasyonu, üretilen mal ve hizmetlerin maliyetinin sürekli artmasıdır. Emek, sermaye ve tabii kaynaklar gibi üretim faktörleri, üretilen mal ve hizmetlerin gerçek maliyetini oluşturur. Dolayısıyla bunların piyasa fiyatlarının artması, kaçınılmaz olarak maliyetlerin artmasını gerektirir. Başlıca şu sebeplerle ilgilidir:

- Dış ticaretin kısıtlanmış bir rejime bağlı bulunması ve gümrük vergilerinin aşırı derecede yüksek olması,
- Gider - istihlak - istihsal vergilerinin ağırlığı,
- Mali tekeller ve eksik rekabet koşulları,
- Faiz haddinin yüksekliği,
- Toplu sözleşmelerle ücretlere yapılan zamlar,
- Devalüasyon.

Eğer bir ekonomide arzda daralma ya da maliyetlerde artış oluşmuşsa o ekonomide arz yönlü enflasyonist baskıdan söz edilebilir. Arzda daralma, talep düşmediği halde üretim miktarında düşüş olması halidir. Ki bu fiyatların yükselişe geçerek enflasyon oluşumuna yol açabilir. Maliyetlerde artış üç şekilde ortaya çıkabilir: (1) Üretim faktörlerine ödenen bedellerde artış olabilir (ücret artışı, kira artışları, finansman maliyetleri ve dolayısıyla faizlerde artış.) (2) Girdi fiyatlarında artış olabilir (üretimde kullanılan hammadde, ara malı, sermaye malı fiyatları artabilir.) (3) Kurlarda artış ortaya çıkabilir. Bu durumda üretimde kullanılan ithal girdilerin fiyatları artabilir. Petrol, doğalgaz fiyatlarında artışın etkilediği enerji fiyat artışlarına ek olarak kurda ortaya çıkan artışlar bu tür girdilerin ithal fiyatlarını dolayısıyla firmaların üretim maliyetini artırır. Mahfi EĞİLMEZ

Yerleşik Enflasyon: Bu enflasyon türü genellikle bir ülkede tüm bireyleri ve tüm sektörleri etkiler. Yerleşik enflasyon, bir ülkedeki emtia fiyatları yükseldiğinde ortaya çıkar, ve ürün fiyatları yükseldiğinde de çalışanlar yaşam standartlarını korumak için daha yüksek ücretler talep eder. Bu durum genellikle artan harcama döngüsüne benzetilir ve sonsuza kadar devam eder

Enflasyonun hız ve şiddet dereceleri

Enflasyonlar, hız ve şiddet derecelerine göre birtakım sınıflara ayrılabilir:

Aşırı (hiper) enflasyon: Daima moneter karakterli olan bir talep şişkinliğidir. Emisyonun hızla kabarması, tüketime karşı talebi artırır. Bu, aşırı enflasyonun bir özelliğidir. Aylık enflasyon haddinin bir yıl boyunca en az %50 arttığı ve böylece yıllık enflasyon haddinin yaklaşık 13000 olduğu enflasyon türüdür. Bir enflasyon dolaşımındaki parayı tahrip etmekte, yabancı paraların ya da yabancı parayla mevduat hesapların yerli paranın yerini almasına sebep olur (bu olguya para ikamesi denir).

Kronik (müzmin) enflasyon: Moneter karakterli olabilir veya olmayabilir. Bu tip enflasyonun özelliği, hızının düşük fakat süresinin uzun olmasıdır.

Belirsiz enflasyon veya sürünen enflasyon: Özelliği fiyat yükselişlerinin yavaş bir tempo izlemesidir. Bu çeşit enflasyonda, para kıymetinin bir yıldan diğerine kaydettiği düşüklüğü çok defa faiz haddi telafi edebilir. Sürünen enflasyon, %3- %8 gibi tek haneli enflasyon haddine denir.

Dört nala enflasyon: %25-%80 gibi iki haneli enflasyon haddine denir.

Etkileri

Enflasyon, iktisadî faaliyetin akışını etkiler. Para dağılımı enflasyondan olumsuz etkilenir. Halkın bir kısmının geliri enflasyon hızından fazla ve bir kısmının geliri enflasyon hızından yavaş artar. Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan bir durum hasıl olur.

- Satın alma gücünde zayıflamalar, sosyal huzursuzluklara yol açar. Spekülasyon kazançlar alınteri kazançlarına üstün gelir. Enflasyondan genellikle dar ve sabit gelirliiler (memurlar) çok zarar görür. Çünkü gelirlerinin yükselen fiyat düzeyine intibak etmesi zordur. Ve yine enflasyondan en çok zarar görenler para halinde tasarruf yapmış olanlarla alacaklı bulunanlardır. Para değerini gücü de zayıflar.
- Buna karşılık enflasyon borçlular için avantajlıdır. Çünkü paranın değeri düştüğü için borçlarını daha kolaylıkla ödeyebilirler.
- Enflasyon devam ettiği sürece herkes değeri günden güne düşmekte olan parayı elden çıkarıp mala veya gayrimenkule yatırır. Bu yüzden her çeşit mala karşı talep artar. Böylece paranın tedavül sürati artarak para değerinin düşmesine sebep olur.
- Enflasyon üretim ve kalite üzerinde zararlı etkiler yapar. İş bulma kolaylığı ve kazançların rahatlığı, işçileri ve satıcıları kayıtsız, aldırış etmez davranışlara sürükler. Kolay kazanan ve pervasız harcayan bir zümrenin türemesi; her türlü malın sürülmesi fırsatını doğurur.
- Enflasyon, dış ödemeler dengesini de sarsar. Sermayeler; para değerinin emin ve para kirasının yüksek olduğu bölgelere açık veya gizli yollardan göç eder. Enflasyon hızı diğer ülkelerden az ise ihracatın tıkanıdığı ve ithal mallarına rağbetin arttığı görülür. Turizm gelirlerinin gelişme temposu yavaşlar ve vatandaşların dış seyahatlerdeki harcamaları çoğalır.
- Bütün bu olaylarda para (veya kredi) çokluğundan hareketlenen enflasyon hızlandıkça hızlanır ve artık bunun yanında para miktarındaki artışın etkisi önemsiz kalır.

Resesyon

Resesyon, makroekonomide geleneksel olarak reel gayri safi yurt içi hasılanın (GSYİH) iki veya daha fazla çeyrek yıllık periyotta arka arkaya negatif büyüme göstermesi durumudur. Ekonomide **durgunluk** olarak da adlandırılabilir.

Stagflasyon

Stagflasyon, stagnasyon ile enflasyonun aynı anda görüldüğü durumdur. Bu durumda ekonomideki işsizlik oranı artarken fiyatlar da hızla yükselmektedir. 1970 yılında İngiltere'de stagnation (stagnasyon, gayri safi millî hasıla hızının ortalamadan daha düşük bir hızda büyümesi) ile [inflation](#) (enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin sürekli ve hissedilir artışı) kelimelerinin birleşmesinden türetilmiştir.

Hem Klasik İktisat Teorisi'nde hem de [Keynesyen Teori](#)'de stagflasyon, paradoksal bir durumdur (normalde enflasyon ve işsizlik oranı arasında ters orantı mevcuttur biri düşerken diğeri yükselir; ancak stagflasyon ortamında her ikisi de yükselmektedir). Her iki kuram çerçevesinde açıklanması olanaksızdır. Ekonomilerde enflasyonun ortaya çıkması, toplam talebin toplam arzı aşacak derecede artması sonucudur. Toplam arz, toplam talepteki artışı karşılayamamaktadır çünkü ekonomide, istihdam edilerek üretimi artıracak iş gücü kalmamıştır, ekonomi tam istihdamdadır. Oysa durgunluk, istihdamın düşmesidir.

Gelişmekte olan ülkelerde, kronikleşmiş bir düşük istihdam görülür. Toplam talebin artması durumunda -ki bu ülkelerde kronikleşmiş bir toplam talep fazlası vardır- toplam arz, istihdam edilebilecek serbest iş gücü olmasına karşın artırılmaz çünkü üreticiler, üretim araçlarında ve iş gücünde gerekli artışı sağlayacak finansman olanaklarından yoksundurlar. Bu ülkelerde, sanayileşmiş ülkelerin aksine olarak sermaye talebine uyum sağlayacak kadar esnek bir sermaye arzı yoktur. Dolayısıyla bu ülkeler, tam istihdamda

olmasalar bile, sonuç itibarıyla tam istihdam koşullarında bir ekonomi gibidirler, talep artışı, enflasyonist bir etki yaratır.

Oysa sanayileşmiş ülkelerde, herhangi bir nedenle ekonominin tam istihdamın altında olması durumunda, toplam talep artışı, istihdam artışını, dolayısıyla arz artışını getirir ve fiyat seviyesi dengelenir. Eğer ekonomi tam istihdamda ise, istihdam artışı sağlamayacağı için -tüm iş gücü olanakları kullanılmaktadır- arz artışı sağlanamaz. Bu durumda toplam talep artışı, enflasyonist baskı yaratacaktır.

Stagflasyon ortamında ise ülke ekonomisi, hem gelişmekte olan ekonominin, hem de gelişmiş ekonominin tepkilerini vermektedir.

Merkez Bankası enflasyonla nasıl mücadele eder?

Merkez Bankası enflasyonla mücadele için sıkı para politikası uygular. [Sıkı para politikası](#) faiz oranlarının yüksek olması anlamına gelir. Bunun sonucunda tüketim ve yatırım harcamaları azalır, tasarruflar artar. Böylece toplam talep azalır.

Enflasyon sıfır olursa ne olur?

Böylelikle ekonomideki düşük büyümeyi besleyen bir sarmal meydana gelir. Ücretler düşük kaldığı için tüketim olmaz, tüketim olmadığı için mal fiyatları yükselmez, şirketler yatırım yapıp işe alım yapmaz, bu yüzden istihdam artışı sağlanamaz ve ücretler de yükselmez.

Oyun Teorisi

oyun kuramı, her bir tercihin kâr ve maliyetinin diğer bireylerin kararlarına bağlı olduğu durumlarda en uygun davranışın seçilmesini inceler.

Eğer bir karar, diğer oyuncular ne yaparsa yapsın en iyi kararsa ona oyun teorisi lisanında **baskın strateji** denir. Her baskın strateji çözümü bir Nash çözümüdür ama tersi doğru değildir. Teori basit şekilde şöyle özetlenebilir: oyuncuların hepsi aynı hedefe yönlenirse, bu oyuncuların elde etme olasılıklarını azaltacak; farklı hedeflere yönelim ise arttıracaktır. Özellikle ekonomide ve oligopol piyasalarda geçerlidir.

Şu iki özel durumda uygulanabilecek bir kuramsal çözümlemedir:

- Bir oyuncunun elde ettiği kazancın diğerinin (veya diğerlerinin) kaybını oluşturduğu mutlak çelişki durumu.
- Çelişki ile işbirliğinin karma durumu şöyle ki, bu durumda oyuncular ortak kazançlarını artırmak için işbirliğine girebilirler, ancak yine de kazancın dağıtımı konusunda bir çelişki söz konusudur.
Oyun teorisinde ekonomik, sosyal bir çelişki söz konusudur. Oyun kuramının ekonomik, sosyal ve siyasal alanda uygulanabileceği pek çok durum bulunabilir. Oyun kuramı sonradan uluslararası politikada da kullanılmaya başlandı. II. Dünya Savaşından sonra birkaç büyük devletin uluslararası sistemi belirlediği bir ortamda bu teoriye başvurulabilir. Bu alanların başında çatışma analizi ve strateji konuları gelmektedir. Bu temelde kurulan oyun modelleri başlıca iki varsayıma dayanmaktadır:
- **Sıfır toplam model:** Bu modelde, taraflardan birinin kazancı doğrudan bir diğerinin kaybı anlamına gelmektedir. Soğuk savaş döneminde büyük güçler açısından bu tür bir ilişki var. Böyle bir durumda dahi taraflar kendi açılarından en rasyonel stratejiyi bulmaya çalışırlarsa birisi "en iyisini" seçerek bir denge noktasını yakalayabileceklerdir.

- **Sıfır toplamlı olmayan model:** Bu model, taraflar yine esas olarak birbirlerine rakip olmakla beraber, her iki tarafın da kârlı olabileceği denge durumları söz konusu olabilmektedir. Oyun teorisinin uluslararası politikaya uyarlanması konusunda üçüncü çabalar Thomas C. Schelling'in çalışmaları olmuştur.

David Ruelle bu konuda Rastlantı ve Kaos kitabında şunlara yer vermiştir:

Bir başka oyun da şöyle olabilir: Ben birden fazla sığınağın bulunduğu bir savaş alanındayım, siz de küçük bir uçakla tam üstümde daireler çiziyor ve tepeme bir bomba bırakmak için fırsat kolluyorsunuz. Normalde benim çevredeki en sağlam görünümlü sığınağı seçmem ve orada saklanmam gerekir ama sizin de normalde yapabileceğiniz en doğru iş benim en iyi sığınağı seçmiş olabileceğimi düşünerek orayı bombalamaktır. Bunu bildiğim için benim o denli sağlam görünmeyen ikinci sığınağı seçmem gerekmez mi? Eğer ikimiz de çok akıllıysak olasılıklara dayanan stratejiler izleriz. Örneğin ben çevredeki çeşitli sığınaklar arasında bana en fazla kurtulma şansı verecek özelliklere sahip olanları arar, bundan sonra nereye saklanacağımı belirlemek için yazı-tura atar ya da gelişigüzel sayılardan oluşan bir liste kullanırım. Siz de beni vurma şansınızın en yüksek düzeyde olduğu sığınağı belirlemek için benzer biçimde olasılıklardan yararlanırsınız. Bu size saçma gelebilir ama ikimiz de akılcı davranabiliyorsak yapacağımız budur. Doğal olarak ben hareketlerimi gizlemezsem sizin işiniz kolaylaşır, buna karşılık siz de nereyi bombalamayı tasarladığınızı bana sezdirmemeye çalışmalısınız.

Günlük hayatta patronunuz, sevgiliniz ya da ülkenizi yönetenlerin sizi yönlendirmeye çalıştığını sık sık görürsünüz. Size önerdikleri oyun, seçeneklerden birinin kesinlikle daha parlak görüldüğü bir seçimdir. Bu seçenekte karar kıldığınız zaman karşınıza yeni bir oyun çıkar ve böylelikle kısa bir süre sonra akılcı seçimlerinizin sizi aslında hiçbir zaman istememiş olduğunuz bir yere getirdiğini görür ve tuzağa düştüğünüzü anlarsınız.

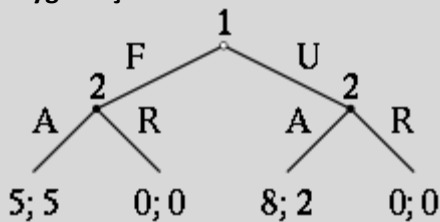
Bu noktaya gelmemek için yapacağınız şey arada bir beklenmedik biçimde davranmaktır. En çekici görünen seçeneklerden uzak durduğunuz zaman kaybettiğiniz şeylerin karşılığında daha özgür olabilirsiniz.

Doğal olarak hedefiniz sadece beklenmedik biçimde davranmak değil, bunu belli bir olasılık stratejisine uygun olarak yapmaktır.

Oyunların gösterimi

Oyun kuramı tarafından çalışılan oyunlar iyi tanımlanmış matematiksel nesnelerdir. Bir oyun, bir oyuncular kümesinden, bu oyuncuların uygulayabileceği bir eylem kümesinden (ya da stratejilerden) ve her strateji bileşkesi için tanımlanmış sonuçlardan meydana gelir. En işbirlikçi oyunlar karakteristik fonksiyon biçiminde sunulurken, yaygın ve normal biçimler işbirlikçi olmayan oyunlar için kullanılır.

Yaygın biçim

Yaygın biçim önem sırasına sahip oyunları biçimlendirmek için kullanılır. Resimde görüldüğü gibi genellikle bu oyunlar ağaçlar biçiminde gösterilir. Burada her kenar (veya

uç) bir oyuncunun seçeneklerini gösterir. Oyuncu kenarların tepesinde listelenen bir sayı tarafından temsil edilir. Bu noktadan çıkan çizgiler o oyuncunun olası eylemlerini gösterir. Ağacın en altında sonuçlar belirtilir.

Buradaki resimde gösterilen oyunda iki oyuncu vardır. Oyuncu 1 ilk hareket eder ve F ya da U'yu seçer. Oyuncu 2, Oyuncu 1'in hareketini görür ve A ya da R'yi seçer. Oyuncu 1'in U'yu seçtiğini varsayalım, bu durumda Oyuncu 2 A'yı seçer, sonra Oyuncu 1, 8 alır ve Oyuncu 2, 2 alır.

Yaygın biçim; eşzamanlı-eylem oyunlarını ve kısmi bilgiye sahip oyunları temsil edebilir. Bu, iki farklı ucu bağlayan, aynı bilgi kümesine (örn. oyuncuların hangi noktada olduklarını bilmedikleri) ait olduklarını gösteren bir noktalı çizgiyle yapılır ya da bunun çevresine kapalı bir çizgi çizilir.

Normal biçim

	Oyuncu 2 Solu seçer	Oyuncu 2 Sağı seçer
Oyuncu 1 Yukarıyı seçer	4, 3	0, 0
Oyuncu 1 Aşağıyı seçer	0, 0	3, 4

Normal biçim ya da 2-oyunculu, 2-stratejili oyunun sonuç matrisi

Normal (ya da stratejik) biçim oyunu genellikle oyuncuları, stratejileri ve sonuçları (örneğe bakın) gösteren bir matris tarafından temsil edilir. Her oyuncunun her olası eylemini bir sonuca bağlayan herhangi bir fonksiyon tarafından da temsil edilebilir. Devam eden örnekte iki oyuncu vardır; biri bir satırı seçer, diğeri sütunu. Her oyuncunun, satır ve sütun sayısı tarafından belirlenen, iki stratejisi vardır. İçeride ise sonuçlar gösterilir. İlk sayı satır oyuncusunun (örnekte Oyuncu 1) sonucunu, ikinci ise sütun oyuncusununkini gösterir. Oyuncu 1'in Yukarı oynadığını ve Oyuncu 2'nin Sol oynadığını farzederek Oyuncu 1, 4 alırken Oyuncu 2, 3 alır.

Bir oyun normal biçimde tanımlandığında, her oyuncunun eşzamanlı olarak hareket ettiği ya da en azından diğerrinin eyleminden haberdar olmadığı varsayılır. Eğer oyuncular birbirlerinden biraz da olsa haberdar ise, oyun genellikle yaygın biçimde gösterilir. Bu nedenle asıl olan oyuncuların birbirinden habersiz olmaları. Aksi takdirde, manipüle ve propaganda araçları ile oyuncular birbirini etkiler ve sonsuz sayıda seçenek ortaya çıkar. Bu da oyuncuları çıkmaza sokar.

Karakteristik fonksiyon biçimi

Ana madde: İşbirlikçi oyun

Devredilebilir araçlar bulunan işbirlikçi oyunlarda bireysel bedeller verilmez. Bunun yerine, karakteristik bir fonksiyon her birleşmedeki bedeli belirler. Standart varsayım boş birleşimin 0 bedelli olduğudur.

Bu biçimin kaynağı, birleşimsel normal biçim oyunlarını çalışırken bir birleşim C biçimlendiğinde, bu durumun 2-oyunculu oyun oynuyorlarmışçasına bütünleyici birleşime ($N \setminus C$) karşı oynandığını varsayan von Neumann ve Morgenstern'in ufuk açan kitabındadır. C'nin denge bedeli *karakteristiktir*. Normal biçim oyunlarından birleşim

değerlerini türetmek için şimdi farklı modeller vardır. Fakat karakteristik fonksiyon biçimindeki tüm oyunlar normal biçim oyunlarından türetilemez.

Bişimsel olarak, bir karakteristik fonksiyon oyunu (TU-oyunu olarak da bilinir) (N,v) çifti olarak verilir, ki N burada bir küme oyuncuyu ve $v:2^N \rightarrow \mathbb{R}$ de bir karakteristik fonksiyonu betimler.

Karakteristik fonksiyon biçimi devredilebilir araç varsayımı olmayan oyunlara genelleştirilmiştir.

Bölme fonksiyon biçimi

Karakteristik fonksiyon biçimi, birleşimsel oluşumun dışsallığını görmezden gelir. Bölme fonksiyon biçiminde bir birleşimin bedeli sadece üyelerine değil, ama kalan oyuncuların nasıl bölümlenmiş olduğuna göre de değişir Thrall & Lucas 1963.

Uygulamalar ve meydan okuyuşlar

Oyun kuramı uzun süredir insan ve hayvan davranışlarının geniş alana yayılmış çeşitlerini incelemek için kullanılmaktadır. Kuram başlangıçta; firmaların, pazarların ve tüketicilerin iktisadi davranışlarının toplandığı büyük yığını anlamak için geliştirildi. Daha sonra oyun kuramının sosyal bilimlerdeki kullanımı da genişledi ve kuram; politik, sosyolojik ve psikolojik davranışlara uygulandı.

Bir Örnek: A ve B oyuncularının her birinin ellerinde kırmızı ve mavi iki kart vardır. Kartların dış yüzeyleri benzerdir ve dışarıdan bakan kartın rengini anlayamaz. Taraflar, bir kart seçip, kapalı olarak önlerine koyarlar. İki oyuncu da kartlarını seçince/belirleyince, kartlar açılır ve aşağıdaki tabloya göre puanlama yapılır.

Oyuncu Puan

Oyuncu		Puan	
A	B	A	B
Kırmızı	Kırmızı	+3	+3
Kırmızı	Mavi	-3	+4
Mavi	Kırmızı	+4	-3
Mavi	Mavi	-4	-4

Yüksek puan almak istiyorsanız, sizin seçiminiz ne olurdu? Birden fazla el oynasaydınız seçiminiz ne olurdu? Rekabet halindeki takımlar, kazan kazan ilişkileri kurabildikleri ölçüde güç kazanabilirler.

Tarihsel gelişim

1838, Augustin Cournot, kuramın kökenini ortaya koydu.

1928, John von Neumann, Minmaks Kuramı,

1944, Neumann ve Oskar Morgenstern, Oyunlar Kuramı ve İktisadi Davranış,

1950-1953, John Nash, 1952 ilk ders kitabı,

1961, John McKinsey, Biyolojiye ilk uygulama; R. C. Lewontin, Evrim ve Oyunlar Kuramı Teori iktisat alanında genelde Oligopol Piyasaların açıklanmasında kullanılmaktadır.

Matematiksel gösterim

Oyun kuramında oyunlar iyi tanımlanmış matematiksel nesnelerdir. Oyun, oyuncu kümesini, bu oyuncular tarafından kullanılabilir hamle (veya strateji) kümesini ve her bir stratejinin kombinasyonunda edinilen sonuçları içerir.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Oyun_teorisi

Son

2022 den kesit - Görüşler:

→Sıcak para çıkışına destek: Faiz lobisi güç kaybediyor **25.08.2022**

Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan “Yüksek faiz, ekonomideki kırılganlığı artırır, ekonomiyi yabancı paraya ve kısa vadeli sermaye hareketlerine duyarlı, rant ekonomisi hâline getirir. Bu strateji, sürdürülebilir değil” dedi.

Türkiye’nin 1990’lı yılların faiz tuzağına yeniden düşmemesi gerektiğini ifade eden Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan “Yüksek faiz, ekonomideki kırılganlığı artırır, ekonomiyi yabancı paraya ve kısa vadeli sermaye hareketlerine duyarlı, rant ekonomisi hâline getirir. Bu strateji, sürdürülebilir değil” dedi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “Türkiye’nin yeniden yarım asrı aşkın süredir oynanan oyunlarla sıcak para sömürgesi hâline dönüştürülmesine rıza göstermeyeceğiz” sözlerini değerlendiren İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan, Türkiye’nin 1990’lı yılların faiz tuzağına yeniden düşmemesi gerektiğini söyledi. Erdoğan “Bu tuzak; yüksek faiz, düşük kurdur. Birileri gelip Türkiye’de parasını bozduruyor, sonra parasını faize yatırıyor. Yüksek faizle para kazanıp kaçıyor. Buna ‘sıcak para cenneti’ deniyor. Türkiye, 1990’lı yıllarda bunu yaşadı, en yüksek faizlerden birisiydi. Birçok firma, yatırım yapıp düşük kâr elde etmek yerine, devlete borç para vererek paradan para kazanmaya çalışmıştı. 1990’lı yıllarda firmaların bilançosuna baktığınızda, faizden kazandığı paranın ürettiği malın satışından kazandığı paradan fazla olduğunu görürsünüz” dedi. Yüksek faizin ekonomideki kırılganlığı artırdığını anlatan Erdoğan “Ekonomiyi yabancı paraya ve kısa vadeli sermaye hareketlerine duyarlı, rant ekonomisi hâline getirir. Bu strateji, sürdürülebilir bir strateji değil. Yüksek faizlerle kuru düşürmek, kalıcı bir etki doğurmaz. Dolar yeniden arttığında tekrar faiz artırmanız gerekir. Bu kısır döngü, ekonomiyi yabancı sermayenin oyuncağı hâline getirir. Hükûmetin ve Sayın Cumhurbaşkanı’mızın, ısrarla kaçındığı şey de bu. Türkiye’de artık faiz lobisinin gücü azalıyor” diye konuştu.

RANTLA DEĞİL ÜRETİMLE KAZANÇ

Merkez Bankasının faiz düşürerek piyasaya düşük maliyetle fon sağladığına dikkat çeken Erdoğan “Bankacılık sektörünün de bu çerçevede reel sektöre kaynak sağlaması lazım ki böylece reel sektör de yatırım yapabilsin. Böyle, reel sektörden para kazanmak daha anlamlı hâle gelir. Rant ekonomisine girmeden, üretimle para kazanma anlayışı kurumsallaşır” ifadelerini kullandı. Büyük yatırımcılar için gayrimenkul yatırımlarının kazançlı olduğunu söyleyen Erdoğan, şöyle konuştu:

Küçük yatırımcılar ise devletin sunduğu finansal enstrümanlardan yararlanmalı çünkü doların nereye gideceği belli olmaz. Bu çerçevede, Kur Korumalı Mevduat uygulamasını tavsiye ediyorum.

Kaynak: <https://m.haber7.com/ekonomi/haber/3253424-sicak-para-cikisina-destek-faiz-lobisi-guc-kaybediyor>

→Nobel ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz'den dikkat çeken faiz çıkışı

Nobel Ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz “Faiz artırmanın daha fazla gıda ve enerji üretimine ve arz sorunlarını çözmeye nasıl bir katkısı olabilir? Katkısı olacağını düşünmüyorum. Faiz artışı sorunların temeline inmiyor” dedi.

Columbia Üniversitesi Profesörü ve Nobel ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz, “Faizleri artırmak arz tarafındaki problemleri çözüyor. Hatta daha da kötüleştirebilir çünkü arz sıkıntılarına yönelik daha fazla yatırım yapılması gerekir. Ancak faizlerin artırılması bu yatırımları zorlaştırıyor.” ifadelerini kullandı.

Stiglitz, Bloomberg News’e yaptığı açıklamada, arz yönlü enflasyonu hafifletmek için faizleri çok agresif artıran merkez bankalarının fiyat artışlarını tetiklediğini savundu.

Faizleri artırmanın arz tarafındaki problemleri çözmediğini belirten Stiglitz, "Hatta daha da kötüleştirebilir çünkü arz sıkıntılarına yönelik daha fazla yatırım yapılması gerekir. Ancak faizlerin artırılması bu yatırımları zorlaştırıyor” değerlendirmesinde bulundu.

Stiglitz, şirketlerin iş hacmi kaybetmeden fiyatları artırabildiği “piyasa gücünün” ABD ve diğer ekonomilerde işaretlerinin görüldüğünü aktararak, standart faiz artışı öneren ekonomik modellerinin daha fazla enflasyona yol açabileceğini bildirdi.

ABD konut piyasasına atıfta bulunan Stiglitz, ev sahiplerinin yüksek faiz maliyetini kiracılara yansıtarak fiyat artışını beslediklerini belirtti.

Stiglitz, “Faiz artırmanın daha fazla gıda ve enerji üretimine ve arz sorunlarını çözmeye nasıl bir katkısı olabilir? Katkısı olacağını düşünmüyorum. Faiz artışı sorunların temeline inmiyor, durumu kötüleştirme riski barındırıyor.” ifadelerini kullandı.

Kaynak: <https://m.haber7.com/ekonomi/haber/3253464-nobel-odullu-iktisatci-joseph-stiglitzden-dikkat-ceken-faiz-cikisi>

→**Resmi Gazete'de yayınlandı! Ekonomide yeni yol haritası açıklandı**

Türkiye ekonomisine ilişkin hedef ve politikaların yer aldığı **Orta Vadeli Program'ın (OVP)** onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı Kararı, Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlandı.

Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan ve 2023-2025 dönemini kapsayan OVP ile temel ekonomik büyüklükler ve hedefler belirlendi. 2023-2025 dönemi ekonomik hedeflerin belirlendiği Orta Vadeli Program Resmi Gazete'de yayımlandı.

Buna göre, 2023 büyüme hedefi yüzde 5, 2024 ve 2025 büyüme hedefi yüzde 5,5 olarak belirlendi.

2009-2024 Türkiye Ekonomisini Etkileyen Şoklar.

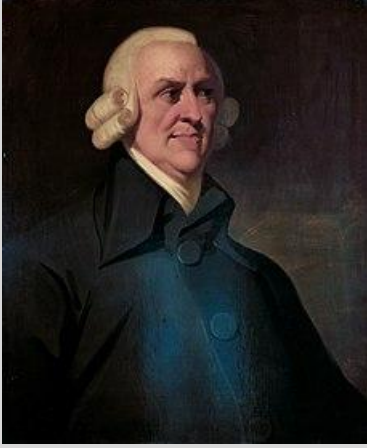
TVnet Parapolitik

Türkiye Ekonomisi Etkileyen Şoklar, 2009-2024

Yıl	Şok	Kaynak	Etkileri
2008-2009	Küresel Finansal Kriz	AİD'deki mortgage piyasasından başlayan küresel kriz	İhracat daralması, %4,7 küçülme (2009), sermaye akışlarında yavaşlama, işsizlik artışı
2010-2012	Euro Bölgesel Borç Krizi	Yunanistan ve diğer Euro Bölgesi ülkelerindeki borç sürdürülemezliği	Dış talep zayıflaması, ihracat performansında düşüş, finansal piyasalarda dalgalanma
2011	Petrol Fiyatlarında Artış	Arap Baharı'nın yarattığı jeopolitik riskler ve küresel talep artışı	Carl İşlemler çıkışlarında artış, girdi maliyetlerinde artış
2013	Gezi Parkı Olayları	Çevre temelli protestoların politik bir boyut kazanması	Finansal piyasalarda dalgalanma, yabancı yatırımcıların risk algısında artış, sermaye çıkışı
2014	FED'in Tahvil Alımlarını Azaltması (Tapering)	AİD Merkez Bankası'nın parasal genişlemeyi azaltmaya başlaması	Gelişmekte olan piyasaların sermaye çıkışı, Türk lirasının değer kaybı, faiz oranlarının yükselmesi
2015	Siyasi Belirsizlik ve Çifte Seçim	Haziran ve Kasım 2015 genel seçimleri, terör olaylarının artması	Ekonomik belirsizlik, yatırımcı güveninin azalması, turizm gelirlerinde azalma, siyasi risklerin ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemesi
2016	15 Temmuz Darbe Girişimi	Türkiye'deki siyasi istikrarsızlık	Turizm gelirlerinde azalma, yabancı yatırımcı güveninin zayıflaması
2018	Rahip Brunson Krizi	AİD'de rahip Andrew Brunson'un tutuklanması ve sonrasında yaşanan diplomatik gerilim	Türk lirasının değer kaybı, enflasyon artışı, AİD ile ticari ilişkilerde gerilim, yaptırımların uygulanması
2020	COVID-19 Pandemisi	Küresel salgın	Ekonomik durgunluk, işsizlik artışı, turizm gelirlerinde azalma, hizmet sektöründe daralma
2022	Rusya-Ukrayna Savaşı ve Enerji Krizi	Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar	Enerji fiyatlarında artış, enflasyonist baskılar, dış ticaret açığında büyüme
2023	Kahramanmaraş Depremleri	Türkiye'nin güneydoğusunu etkileyen 7,7 büyüklüğünde deprem	Bölgesel ekonomik kayıplar, altyapı hasarları, kamu harcamalarında artış
2024	Yüksek Enflasyon ve Para Politikası Sıkılaştırılması	Küresel ve yerel enflasyonist baskılar	Faiz oranlarında artış, büyümede yavaşlama

Adam Smith

[↑
TOP](#)

Adam Smith FRSA (/ˈædəm smɪθ/; y. 16 Haziran [E.U. 5 Haziran] 1723 – 17 Temmuz 1790), "Ekonominin Babası" ve "Kapitalizmin Babası" olarak anılan İskoç[a] ekonomist, ahlak filozofu, politik ekonominin öncüsü, ve İskoç Aydınlanması sırasındaki önemli bir figürdü.

Smith, Ahlaki Duygular Teorisi (İngilizce: The Theory of Moral Sentiments) (1759) ve Yaratılışın Sorgulanması ve Ulusların Zenginliğinin Nedenleri (İngilizce: An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations) (1776) adlarında iki klasik eser yazdı. Kısaca Ulusların Zenginliği olarak bilinen ikinci kitabının, Smith'in başyapıtı ve ilk modern ekonomi çalışması olduğu düşünülür. Adam Smith bu eserinde **mutlak üstünlükler teorisini** öne sürmüştür.

Genellikle etik problemleri üzerine filozofluk yapması nedeniyle ekonomik açıklamalarında asıl işinin etkileri yoğun görülür. Ekonomide ve doğal olaylarda bir düzen olduğunu ve bunun gözlem ve ahlâk hissi ile tespit edilebileceğini söyler.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Adam_Smith

Teorileri

Fiyat Teorisi

Adam Smith'e göre bir real fiyat bir de nominal fiyat vardır.

Real fiyat: Malın elde edilmesinde yapılan masraflardır; emeğe bağlıdır; uzun dönemde tüm mallarda real fiyat geçerlidir yani emeğe bağlıdır.

Nominal fiyat: Kısa dönem içerisinde arz ile talep dengesinin değişmesinden veya piyasa koşullarının değişmesinden kaynaklanan fiyattır.

Piyasa fiyatı; malın miktarı ve bu malı alabileceklerin talebi ile oluşur. Burada iki terimin ayrımı yapılmalıdır: [Efektif talep](#) ve mutlak talep.

Efektif talep: Malı veya hizmeti ödeme durumunda olanların talebidir.

Mutlak talep: Mala veya hizmete sahip olma arzudur.

Smith, arz ve talep dengesinin tarım ve sanayi kesiminde değiştiğini vurgulamaktadır. Tarım kesimi, genellikle geçen yılların fiyatlarına göre arzlarını belirlemektedir. Fakat, sanayi sektöründeki fiyat değişiklikleri arza ve talebe daha çabuk etki etmektedir.

Rant Teorisi

Adam Smith, beş türlü ranttan bahsetmektedir:

Net hasıla.

Topraktan üretim yapabilmek için toprak sahiplerine verilen bedel kira (İngilizce: Rent). Toprak sahiplerinin monopolcü durumlarından dolayı elde ettikleri kâr: Bu anlayış, 2. anlayışla benzerlik gösterir.

Piyasalara uzaklık rantı etkiler: Piyasalara yakın toprakların kirası yüksek, uzak yerlerin düşüktür.

Nadirlik rantı: Nadirlik rantı, bir malın piyasada az ama talebinin yüksek olmasından dolayı mala harcanan emeğe göre fiyatının yüksek olmasından dolayı elde edilen kârdır.

Emek Değer Teorisi

A. Smith'e göre bir malın iki çeşit değeri vardır. Birincisi o malın kişiye sağladığı fayda, ikincisi o malın başka mallarla mübadele değeri.

Birinci değeri genelde kişiden kişiye değişir, her kişinin verdiği değere bağlıdır ve toplum açısından hesaplanması zordur.

İkinci (mübadele) değeri, bu malın diğer mal birimleriyle mübadele edilen miktarına eşittir. Değer; o malın elde ediminde harcanan emeğe bağlı olduğuna göre, mübadele edilen mallar değil emektir. Emek, mübadele değerinin ölçüsüdür.

Bazen en faydalı malların mübadele değerleri düşük, az faydası olan malların ise mübadele değerleri yüksek olabilir. Buna en iyi örnek su ve elmadır. Suyun faydası elmanın sağladığı faydadan çok daha fazladır ama elma suya göre çok daha pahalıdır. Çünkü elmanın elde edilmesinde çok büyük emek harcanmış ve mübadele değerini yükseltmiştir. Ayrıca nadirlik rantından da söz edebiliriz.

Mutlak Üstünlükler teorisi

Mutlak üstünlükler teorisi Adam Smith tarafından Ulusların Zenginliği kitabında savunulmuştur. Merkantilizm'e karşı eleştiri niteliğindedir. Dış ticarete ithalatın yapılmasının zorunlu olduğu ve her ülkenin en iyi olduğu alanda üretim satmasını ve en kötü olduğu alanda ise dışardan almasını savunmuştur. Bir tarafın (birey, tüzel kişi veya ülke) rakiplerine göre bir ürün, hizmet veya değeri daha fazla üretebilme kabiliyetine

sahip olma hâlidir. Uluslararası ticaret bağlamında iş gücü tek girdi kabul edilerek ortaya atılmıştır.

Ulusların Zenginliği (diğer adıyla) Milletlerin Refahı'nın dördüncü kitabında Smith, her ülkenin yurtdışına satabileceği malları kesinlikle düşük maliyetli üretmesi gerektiğini belirtmektedir. Sonuçta, dış ticarete katılan tüm ülkeler bu uzmanlıktan yararlanmaktadır. Sınırlı üretim faktörleri (sermaye ve emek), her ülkede saf kendine yeterlilik durumundan daha verimli bir şekilde kullanılmaktadır, böylece her ülke dış ticaret yoluyla refahtan (ekonomik refah) bir kazanç elde eder.

Karşılaştırmalı Üstünlükler

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisi, iktisat biliminde bir grubun bir malı göreceli olarak daha az maliyetle üretebildiği bir durumda ticaretin ticaret yapan iki taraf için de nasıl faydalı olacağını anlatır. Önemli olan üretimdeki mutlak maliyetler değil fakat fırsat maliyetidir. Karşılaştırmalı üstünlükler modern uluslararası ticaret teorisinin anlaşılabilmesi için önemlidir. David Ricardo tarafından oluşturulmuştur.

Adam Smith tarafından savunulan Mutlak üstünlükler'de bir ülke diğer bir ülkeyle kıyaslandığında birim girdi başına daha fazla çıktı üretir. Bu iddiayı kabul etmeyen Karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre ise eğer bir ülke her türlü çıktı üretiminde mutlak (dez)avantaja sahipse, diğer ülke bazı malların üretiminde uzmanlaşarak bu malları ihraç edebilir.

Örnekler

Aşağıdaki örnekler teorinin mantığını kavramada yardımcı olabilir.

Örnek 1

İki adam bir adada tek başlarına olsunlar. Hayatta kalmak için su taşıma, balık avlama, yemek pişirme ve ev inşa etme gibi bazı ekonomik aktiviteleri gerçekleştirmek zorundadırlar. Birinci adamın genç, güçlü ve eğitilmiş olduğunu, aynı zamanda her türlü işte daha hızlı, daha iyi ve daha üretken olduğunu varsayalım. Bu adam her türlü aktivitede mutlak üstünlüğe sahiptir. İkinci adamın yaşlı, güçsüz ve eğitimsiz olduğunu kabul edelim. Bu adam ise her türlü ekonomik aktivitede mutlak dezavantaja sahiptir. Bazı aktivitelerde iki adam arasındaki farkın çok büyük bazılarında ise küçük olduğunu varsayalım.

Birbirlerinden ayrı ayrı çalışmaları faydalarına olur mu? Hayır. Uzmanlaşma ve takas (ticaret) her ikisinin de faydasına olacaktır.

O zaman çalışmalarını nasıl bölüşeceklerdir? Karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre (mutlak üstünlük değil), genç adam hangi işlerde daha iyiyse o işlere daha fazla zaman ayıracak, yaşlı adam ise genç adama göre biraz daha kötü olduğu işler üzerinde yoğunlaşacaktır. Bu tarz bir düzenleme toplam üretimi artıracak ve/veya toplam işgücünü azaltacaktır. Ticaret, ikisini de daha zengin yapacaktır.

Kaynak:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kar%C5%9F%C4%B1a%C5%9F%C4%B1rmal%C4%B1_%C3%BCst%C3%BCnl%C3%BCkler

John Maynard Keynes

John Maynard Keynes (5 Haziran 1883, Cambridge - 21 Nisan 1946, Sussex, İngiltere), radikal düşünceleriyle ekonomide yeni bir akım başlatan Britanyalı iktisatçı.

Ekonomik durgunlukla mücadelede müdahaleci [para](#) ve [maliye politika](#)larını savunmasıyla tanınır. Bu düşünceleri daha sonra [Keynesci ekonomi](#) akımı içinde biçimlenmiştir. *Temel politika önermesi talep yönlü makroekonomik politikalardır.* Yatırımları faiz ve sermayenin marjinal etkinliği yardımıyla açıklamaktadır. Ekonomi daima tam istihdam denge düzeyinde bulunmamaktadır. Ekonomide eksik istihdam ve atıl kapasite vardır. Ekonomideki işsizlik gayri iradi işsizlik olarak adlandırılmaktadır.

Keynes'in en ünlü eseri 1936 yılında yayınlanmış olduğu, İstihdamın, Paranın ve Faizin Genel Teorisi (The General Theory of Employment, Interest and Money) ya da kısa adıyla Genel Teori diye bilinen kitaptır. Bu kitabıyla C.H. Douglas, Karl Marx ve Silvio Gesell'in teorilerini derlemiş[3], klasik İktisatçıların öne sürdüğü teorileri kabul etmekle beraber, Klasik istihdam teorisine karşı çıkmıştır. Klasikçilerin öne sürdüğü ekonominin kendiliğinden eski haline gelme görüşünü imkânsız bulmaktadır. I. Dünya Savaşı sonunda toplanan Paris Barış Konferansı'na İngiltere Hazinesi'ni temsilen katılmıştır.

Savaş sonrasında danışmanlık ve gazetecilik yapan Keynes, II. Dünya Savaşı'nın bitmesine az kala, 1944 yılında toplanan Bretton Woods Konferansı'nda Britanya Heyeti'ne başkanlık yapmıştır. Keynes, Amerika Birleşik Devletleri tezlerine karşı Britan tezlerinin savunucusu olmuş ve konferansta kendi adı ile anılan, Keynes Planını sunmuştur.

Keynes, piyasa kurumunun üretim faktörlerinin sektörler arasında dağılımını yönlendirmeye, yani üretim bileşimini toplumun tercihlerine göre değiştirmeyi başardığını kabul etmektedir. Buna karşılık piyasa ekonomisinde işgücünün tam istihdamını ve üretim kapasitesinin tam kullanımını sağlayacak bir mekanizma olmadığını öne sürmüştür. Ekonomide üretilen tüketim ve yatırım mallarını massedecek tüketim ve yatırım harcaması yapılmadığında firmaların üretimi kısacağını, bunun da iktisadî daralmaya ("resesyona") yol açacağını izah etmiştir. Keynes, bir daralma baş gösterdiğinde firma yöneticilerinin kötümserleşip yatırım yapmaktan çekinmeleri hâlinde (19. yüzyıl sonlarında ve 1930'lu yıllardaki gibi) ortaya çıkan düşük millî gelir - düşük istihdam dengesinin uzun sürebileceğini belirtmiştir. Keynes'e göre böyle bir durgun ekonomide devlet para arzını artırarak faiz haddini düşürmek suretiyle yatırım harcamalarını teşvik edebilir. Bu politika yatırımları artırmakta etkili olmazsa, devlet kendi harcamaları ile (cari harcamaları ve yatırım harcamaları ile) millî geliri artırabilir. Özetle, devlet para politikası ile veya maliye politikası ile harcamaları artırarak millî geliri artırmayı ve yüksek işsizlik oranını azaltmayı başarabilir.

1970'lerde stagflasyon (durgunluk içinde görülen enflasyon) tecrübesi, Keynes'in gözlemediği bir makroiktisadî olay olduğundan, Keynes'in kuramında buna bir açıklama yoktu. 1970'li yıllardan itibaren gelişmiş kapitalist ülkelerde ortaya çıkan yeni görüşler işsizliği toplam harcamalardaki yetmezlikten değil, refah devletinde işçilerin iş disipliniyi yitirmesinden kaynaklandığını öne sürünce Keynes'in telkin ettiği tam istihdamı hedefleyen makroiktisat politikalarından vazgeçildi. Ancak Keynes'in millî geliri toplam harcamaların belirlediğine ilişkin teorisi hâlen genel kabul gören bir kuram olarak kalmıştır.

Milton Frieman

Milton Friedman (31 Temmuz 1912 – 16 Kasım 2006), tüketim analizi, para tarihi ve teorisi, ve istikrar politikasının karmaşıklığı üzerine yaptığı araştırmalardan dolayı 1976 Nobel Ekonomi Ödülü'nü almış Amerikalı ekonomistti.

Yaşamı

Milton Friedman 31 Temmuz 1912'de Brooklyn, New York'ta Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan yeni göç etmiş bir Yahudi ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Ailesi çocukken New Jersey'de taşındı ve Friedman bu eyalette 1928'de 16 yaşında iken lise ayarı okuldan mezun oldu. Üniversite diploma eğitimini 1932'de Rutgers Üniversitesi'nde matematik bölümünden aldı. ABD'de büyük iktisadi buhran sırasında mezun olmuştu ve önce bu buhrandan ve üniversitesinde bulunan iktisat hocalarından çok etkilendi. Master için branşını değiştirip Chicago Üniversitesi'nde Master çalışmalarını iktisat üzerinde yaptı ve burada bulunan ünlü iktisatçılardan olan Jacob Viner, Frank Knight ve Henry Simons'dan etkilendi.

1933'te Columbia Üniversitesi'nde iktisatçı ve istatistikçi Harold Hotelling altında çalışmalar yaptı. 1934'te yine Şikago Üniversitesi'ne gelerek "talep ölçülmesi" üzerinde çalışan Henry Schultz'un asistanlığını yaptı. Fakat kriz dolayısıyla akademik iş bulamadı ve Roosevelt zamanında devlet idaresinde iktisatçı olarak çalıştı. 1941-43'te Federal Hükümetin harp için vergilendirme konularında çalışmalar yaptı ve stopaj usulüyle gelir vergisi toplanmasına büyük katkı yaptığı söylenmektedir. 1945'te Columbia Üniversitesinde matematik istatistikçi olarak çalıştı. Friedman sonradan bu dönemin Amerikan halkı ve işçisine sağladığı iktisadi başarılarını ve bu dönemdeki kendi görüşlerini ve başarılarını kökünden inkar etmiştir.

Friedman 1940'ta hazırlamış olduğu "Serbest Profesyonel Çalışmadan Gelirler (Incomes from Independent Professional Practice)" adlı eserini geliştirerek 1945'te Columbia Üniversitesi'ne doktora tezi olarak sunmuş ve 1946'da Doktora derecesi almıştır.

1946'da Chicago Üniversitesi'ne iktisat teorisi okutmak için atandı ve bundan sonra 30 yıl akademik kariyerini bu kurumda geçmiştir. Bu dönemde Serbest piyasa ve sadece sıkı para politikasına önem veren, hiç piyasaya ve sosyal konulara karışmayan bir küçük devlet prensiplerine inanan fikirler taşıyan çok doktriner bir economiciler grubunun yetişmesine on ayak oldu. Bu doktriner görüşlerini yaymak için mikroekonomi, makroekonomi, ekonomi tarihi ve kamu idaresi konularında akademik monografılar,

kitaplar, makaleler yazdığı gibi liberal medyada popüler olarak gazeteler, dergiler, radyolar, televizyonlar, videolar için popüler yazılar ve konuşmalar yaptı. Cumhuriyetçi Parti'nin seçimi Lyndon Johnson'a kaybeden cumhurbaşkanı adayı Barry Goldwater'in ekonomi danışmanı oldu.

1976'da Nobel Ekonomi Ödülü'nü aldıktan sonra 65 yaşında 1977'de Chicago Üniversitesi'nden emekli oldu. Karısı ile San Fransisco'ya taşındı ve orada liberal iktisadi politikaları geliştirmek için kurulmuş "Hoover Institution"'da çalışmaya başladı. 1977'de bir liberal eğilimli "Seçim Yapmak İçin Bağımsızlık (Free to Choose Network)" televizyon program şirketinde de katkı yaptı ve bu şirket için hazırladığı 10 programlık serilik program ve bundan ortaya çıkan kitap epeyce popüler oldu. Ekonomik teorilerini deneme fırsatını Şili'de buldu. Şili için hazırlanan ekonomik programlar Şili Ekonomisinin Güney Amerika ülkelerinin üstüne çıkmasını sağladı. Şili kişi başına geliri en yüksek olan Güney Amerika ülkesi olup birinci dünya ülkeleri arasındadır. 1980'de Cumhuriyetçi Parti cumhurbaşkanı adayı Ronald Reagan'a danışman oldu ve bu kişi cumhurbaşkanı seçilince Friedman ABD Federal hükûmetinin baş ekonomi danışmanı olan "Ekonomik Politika Danışma Kurulunda" görev yaptı. 1980'li ve 1990'li yıllarda Friedman yine popüler makaleler ve TV konuşmaları yapmaya devam etti. Sovyetler sisteminin yıkılışından sonra serbest piyasa fikirlerinin yayılmasını sağlayan büyük bir doktrinci olarak övgü gördü. 2006'da 94 yaşındayken San Francisco'da kalp krizinden öldü.

İktisata katkıları

Milton Friedman, [Monetarizmin](#) oluşumunda ve tanıtımında en önemli isimdir. 1976 yılında "*Paranın Miktar Teorisi üzerine çalışmalar*" adlı kitabında Monetarizmin temel ilkelerini ortaya koymuştur. Amerika'daki Devlet okullarında öğrencilere ücretsiz öğle yemeği verilmesi tartışmaları sırasında söylediği "There is no such thing as a Free Lunch" (Bedava öğle yemeği diye bir şey yoktur) sözü monetarist ekonomi'ye inananların ana tartışma eksenini oldu.

Milton Friedman kendisine Nobel Ekonomi Ödülü verilirken yaptığı konuşmada "*enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir olgu olmuştur*" sözüyle **parasal genişleme - enflasyon arasındaki sıkı ilişkiye** vurgu yapmıştır.

Friedman ayrıca bir ekonomik durgunluk ya da bunalım döneminde bir şekilde "ipleri elinde tutmak" şeklindeki dinamik agresif bir para arzı genişlemesinin etkili olmayacağı düşüncesinden hareketle ortaya atılan "para önemli değildir" tarzındaki hakim Keynesyen düşünceyi sarsmıştır.

Friedman ve diğer Monetaristlerden Schwartz, para politikasının hem genişlemelerde hem de daralmalarda gerçekten etkili olduğunu göstermişlerdir.

Milton Friedman'ın para ekonomisi üzerine yaptığı çalışması, 1960'larda ve 1970'lerde enflasyon tehlike sinyalleri vermeye başladıkça, giderek önemli ve uygulanabilir hale geldi. Friedman'a göre ileri ülkelerde 1970'lerden sonra baş gösteren krizin asıl nedeni John Maynard Keynes'ten esinlenerek uygulamaya sokulmuş konjonktür politikalarıdır.

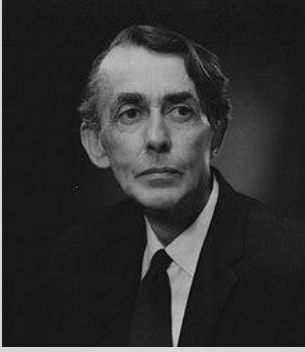
Yüksek düzeyde istihdam oluşturmayı esas almış olan konjonktür politikalar, gevşek politikasından doğan etkilerle ekonomileri raydan çıkararak istikrarsızlığı yaygınlaştırmıştır.

1970'lerin ve 1980'lerin başlarında Monetaristler gerek Akademik ve gerekse politik çevrelerden birçok taraftara toplayarak düşüncelerini yaymışlardır. Onlara göre 1970'li

yıların sorunu olan işsizlik ve enflasyonun sebebi uygulanan gelişigüzel para politikalarıdır. Ekonomik istikrarsızlığın kaynağı ise para arzındaki düzensiz dalgalanmalardır

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Milton_Friedman

Richard Titmuss

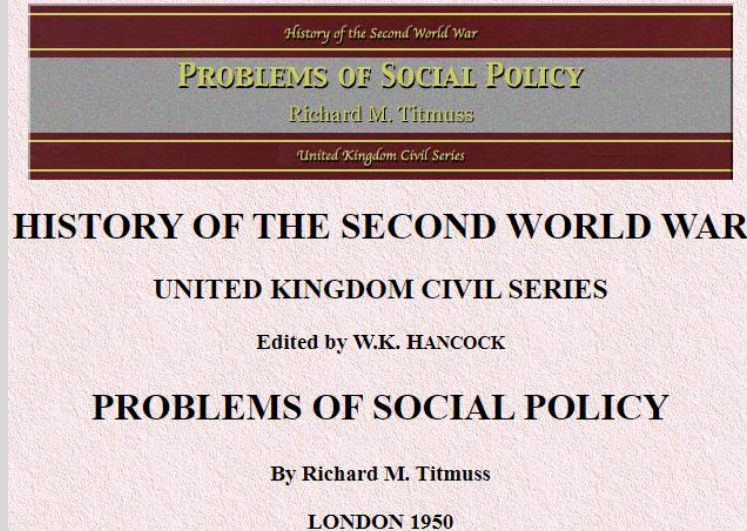
Richard Morris Titmuss CBE FBA (1907–1973) was a pioneering British social researcher and teacher. He founded the academic discipline of social administration (now largely known in universities as social policy) and held the founding chair in the subject at the London School of Economics.

His books and articles of the 1950s helped to define the characteristics of Britain's post World War II welfare state and of a universal welfare society, in ways that parallel the contributions of Alva Myrdal and Gunnar Myrdal in Sweden. He is honoured in the Richard Titmuss Chair in Social Policy at the LSE, which is currently held by Julian Le Grand.

Titmuss's association with eugenics extended beyond the British Eugenics Society, to encompass other personal and intellectual connections.[1]

He is also honoured by the annual Richard Titmuss Memorial Lecture in the Paul Baerwald School of Social Work at the Hebrew University of Jerusalem, Israel.

Problems of Social Policy: <http://www.ibiblio.org/hyperwar/UN/UK/UK-Civil-Social/>

Karl Marx

Karl Marx (Almanca telaffuz: ['kaʁl 'maʁks]; 5 Mayıs 1818, Trier – 14 Mart 1883, Londra), 19. yüzyılda yaşamış Alman filozof, politik ekonomist ve bilimsel sosyalizmin kurucusu. Bir müddet gazetecilik de yapan Marx, iktisadi ve beşerî konularda eleştirel fikirler ve tespitler ortaya koymuştur.

Marx'ın ekonomi alanındaki çalışmaları, günümüzde emeği, emek-sermaye ilişkisini ve bunları takip eden ekonomi düşüncesini kavramanın büyük bir kısmı için temel oluşturdu.[6][7][8] Sosyoloji[9][10][11][12] ve sosyal bilimleri[13][14][15] başlatan isimlerdendir. En bilinenleri Komünist Manifesto (1848) ve Kapital (1867-1894) olmak üzere hayatı boyunca sayısız kitap yayımladı. Karl Marx, hakkında en fazla eser yazılan kişiler listesinde ilk sırada yer almaktadır.

Orta düzeyde zengin bir Yahudi ailede, o tarihlerde Prusya'nın içinde yer alan Ren bölgesindeki Trier şehrinde doğan Marx, Genç Hegelcilerin felsefe düşünceleri ile ilgilendiği Bonn ve Berlin Üniversiteleri'nde öğrenim gördü. Çalışmalarından sonra Köln'de radikal bir gazetede yazmaya ve tarihsel materyalizm üzerinde çalışmaya başladı. 1843'te diğer radikal gazetelerde yazmaya başlayacağı ve kendisinin ömür boyu dostu ve çalışma arkadaşı olacağı Friedrich Engels ile tanışacağı Paris'e taşındı. 1849'da sürgüne gönderildi, karısı ve çocukları ile beraber toplumsal ve ekonomik hareketler hakkında teorilerini yazacağı ve olgunlaştıracağı Londra'ya taşındı. Bu süre içerisinde sosyalizm için yapılan mücadelede yer aldı ve Birinci Enternasyonal'de önemli bir figür hâline geldi.

Marx'ın toplum, ekonomi ve siyaset hakkındaki teorileri -bir bütün olarak Marksizm-insan toplumlarının sınıf savaşımı -üretimi kontrol eden yönetici sınıf ile üretim için gereken emeği sağlayan mülksüz bir emekçi sınıf arasındaki çatışma- ile ilerlediğini iddia etmektedir. Marx, devletlerin yönetici sınıf tarafından idare edildiğini ve devletin ortak kamu çıkarı adına hareket eder gibi yapıp yönetici sınıfın çıkarları doğrultusunda yönetildiğini düşünmekte[16] ve daha önceki sosyoekonomik sistemler gibi kapitalizmin de kendi yıkımına ve yeni bir sistem olan sosyalizmin onun yerini almasına neden olacak iç gerilimler ürettiğini öngörmektedir. Kapitalizmin içinde burjuvazi ve proletarya arasındaki sınıf çelişkilerinin çalışan sınıfın siyasi zaferi ve bunun sonucu kurulacak sınıfsız bir toplum; komünizm: özgür üreticiler birliği tarafından yönetilen bir toplumun ortaya çıkacağını iddia etmektedir.[17][18] Marx düşüncelerinin hayata geçmesi için etkin bir mücadele verdi; emekçi sınıfın kapitalizmin yıkılması ve sosyoekonomik bir değişimin geçirilmesi için düzenli bir devrim hareketini yürütmek zorunda olduğunu savundu.[19] Marx insanlık tarihindeki en etkileyici figürlerden biridir.[20] Dünya çapında birçok entelektüel, işçi sendikaları ve siyasi parti onun temel çalışmalarından farklı biçimlerde etkilenmiştir.